

Uchwała nr XX/133/08
Rady Gminy Wiązownica
z dnia 20-02-2008 r.

w sprawie uchwalenia **Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2007-2020 wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym na lata 2007 - 2015.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym / t.j. Dz.U.01.142.1591 z późn. zm./

§ 1

Uchwała się **Strategię Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2007-2020 wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym na lata 2007 - 2015** w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Gminy

Jan Łobyniak

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA
Centrum Obsługi Inwestora
Rynek 5, 35-064 Rzeszów
tel. (48 17) 852 43 76
fax. (48 17) 852 43 74
e-mail: coi@rarr.rzeszow.pl
www.rarr.rzeszow.pl

**Strategia Zrównoważonego Rozwoju
Gminy Wiązownica na lata 2007 – 2020
wraz z
Wieloletnim Planem Inwestycyjnym na
lata 2007 – 2015**

Rzeszów, grudzień 2007

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
1. WPROWADZENIE	4
2. RAPORT DIAGNOSTYCZNY O STANIE SPOŁECZNO - GOSPODARCZYM GMINY WIAZOWNICA	7
2.1 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	7
2.1.1 Lokalizacja i przeznaczenie Gminy.....	7
2.1.2 Rys historyczny Wiazownicy.....	9
2.1.3 Uwarunkowania geograficzno – przyrodnicze.....	10
2.2 POTENCJAŁ SPOŁECZNY.....	11
2.2.1 Dane demograficzne.....	11
2.2.2 Rynek pracy.....	17
2.2 GOSPODARKA.....	18
2.2.1 Podmioty gospodarcze i ich charakterystyka.....	18
2.2.2 Rolnictwo i leśnictwo.....	20
2.4 WARUNKI SOCJALNO – BYTOWE.....	22
2.4.1 Edukacja.....	22
2.4.2 Ochrona zdrowia.....	24
2.4.3 Sytuacja mieszkaniowa.....	24
2.5 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	26
2.5.1 System komunikacyjny.....	26
2.5.2 Gospodarka wodna, odpadami i kanalizacja.....	29
2.5.3 Gazyfikacja, elektryfikacja i telefonizacja.....	30
2.6 KULTURA I TURYSTYKA.....	30
2.6.1 Walory turystyczne.....	30
2.6.2 Działalność kulturalna.....	32
2.6.3 Ścieżki przyrodnicze i turystyczne.....	33
2.7 DOCHODY I WYDATKI GMINY.....	34
2.7.1 Dochody gminy.....	34
2.7.2 Wydatki gminy.....	35
3. CZĘŚĆ PROGRAMUJĄCO - STRATEGICZNA	37
3.1 ANALIZA SWOT GMINY WIAZOWNICA.....	37
3.2 MISJA I WIZJA GMINY WIAZOWNICA.....	42
3.2.1 Misja gminy Wiazownica.....	42
3.2.2 Wizja gminy Wiazownica.....	43
3.3 CELE I KIERUNKI ROZWOJU GMINY WIAZOWNICA.....	44
3.4 ZADANIA REALIZACYJNE GMINY WIAZOWNICA.....	47
3.5 ANALIZA POTRZEB I UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH GMINY WIAZOWNICA NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.....	50
3.6 POWIĄZANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY WIAZOWNICA Z DOKUMENTAMI PROGRAMOWYMI.....	57
3.6.1 Strategia rozwoju powiatu jarosławskiego.....	57
3.6.2 Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020.....	59
3.6.3 Strategia rozwoju kraju na lata 2007 – 2015.....	63
3.7 HARMONOGRAM REALIZACJI STRATEGII.....	66
3.8 OCENA I MONITORING STRATEGII W LATACH 2007-2020.....	67
3.8.1 Założenia monitorowania strategii.....	67
3.8.2 Narzędzia oceny stopnia realizacji strategii.....	70
4. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY GMINY WIAZOWNICA	75
4.1 LISTA ZADAŃ INWESTYCYJNYCH NA LATA 2007-2015.....	75
4.2 HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ INWESTYCYJNYCH NA LATA 2007-2015.....	80

ZAŁĄCZNIKI	82
ZAŁĄCZNIK 1. ANKIETA POTRZEB ROZWOJOWYCH GMINY WIĄZOWNICA.....	82
ZAŁĄCZNIK 2. ANKIETA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH WPŁYWAJĄCYCH NA FUNKCJONOWANIE I ROZWÓJ GMINY WIĄZOWNICA.....	85

1. WPROWADZENIE

Głównym celem tworzenia niniejszego dokumentu było zdiagnozowanie priorytetowych kierunków rozwoju i strategii zmierzającej do osiągnięcia dalszego rozwoju społeczno - gospodarczego gminy Wiązownica. Strategia zrównoważonego rozwoju gminy jest podstawowym dokumentem planistycznym i długookresowym określającym podstawowe kierunki rozwoju jednostki, uwzględniającym najlepsze walory w jednostce i największe szanse w otoczeniu oraz minimalizującym lokalne słabości i zewnętrzne zagrożenia. Ponadto szacuje spodziewane efekty planowanych działań i ich wpływ na przebieg procesów rozwojowych, wskazuje kierunki zaangażowania środków funduszy strukturalnych i środków własnych gminy. Strategia zawiera analizę stanu obecnego gminy w sferze społecznej, gospodarczej, rolnej, infrastruktury technicznej, środowiskowej, która pozwala na zidentyfikowanie podstawowych mechanizmów, szans i zagrożeń rozwoju gminy. Wskazuje założenia rozwoju gminy, cele oraz zadania i projekty wdrożeniowe. Podstawowym założeniem strategii jest zasada, aby rozwój gminy w maksymalnym stopniu wykorzystywał potencjał społeczny i gospodarczy gminy.

Tworzenie wizji rozwoju gminy, która zawarta jest w niniejszej *Strategii zrównoważonego rozwoju* jest integralnym elementem naszego współistnienia w strukturach Unii Europejskiej. Korzystanie z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w latach 2007 – 2013 jest niemożliwe bez umiejętności planowania perspektywicznego i temu celowi ma służyć m.in. *Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Wiązownica* wraz z *Wieloletnim planem inwestycyjnym*, które są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania gminy w perspektywie najbliższych lat. Niniejszy dokument stanowi niezbędną podstawę w procesie pozyskiwania środków finansowych z Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej.

Poniższa strategia została opracowana w ścisłej współpracy z mieszkańcami gminy Wiązownica na drodze konsultacji społecznych z radnymi, sołtysami i przedsiębiorcami, projekt był również przedmiotem dyskusji komisji Rady Gminy. Rola Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. koncentrowała się na ułatwianiu procesu budowy strategii. Wiele materiałów do strategii dostarczyli mieszkańcy i władze, przedstawiając istniejące w gminie problemy oraz wyrażając swoje opinie dotyczące zmian w celu prawidłowego rozwoju gminy. Konsultacje społeczne miały na celu dokładne zapoznanie się z obecną sytuacją gminy, a także oczekiwaniami mieszkańców co do kierunków jej rozwoju, proponowane w strategii rozwiązania opracowane są na ich podstawie.

Posiadanie strategii rozwoju dostarcza władzom lokalnym podstaw do racjonalnego działania w długim okresie. Ponadto uwiarygodnia władze w oczach partnerów zewnętrznych i wewnętrznych. Posiadanie strategii rozwoju znacznie obniża

poziom ryzyka dla potencjalnych inwestorów, co czyni gminę konkurencyjną w stosunku do innych. Ponadto, przy ubieganiu się o pomocowe środki finansowe krajowe i zagraniczne koniecznym wymogiem jest posiadanie strategii rozwoju.

Strategia gminy Wiązownica stanowi podstawę dla efektywnego wykorzystania przez gminę środków rozwojowych, zarówno krajowych, jak i z Unii Europejskiej, na realizację celów społeczno-gospodarczych, a zarazem podstawę do pomnażania ilości środków przez szybszy i efektywniejszy wzrost gospodarczy. Celem nadrzędnym strategii jest ożywienie gospodarcze gminy, prowadzące do tworzenia nowych miejsc pracy. Sukces w realizacji planu będzie polegał na umiejętnym aktywizowaniu wokół niego lokalnych sił społecznych oraz poszczególnych jednostek.

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Wiązownica na lata 2007 – 2020 wraz z *Wieloletnim planem inwestycyjnym na lata 2007 - 2015* została w całości przygotowana i opracowana przez Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego SA. Opracowany dokument jest kontynuacją celów i zadań strategicznych dotychczas obowiązującego *Planu rozwoju lokalnego na lata 2004 – 2006*. Konieczność aktualizacji strategii gminy wynika przede wszystkim z jej częściowej dezaktualizacji, spowodowanej nie tylko powstałymi rozbieżnościami pomiędzy przyjętymi w poprzedniej strategii celami, a faktycznymi skutkami ich realizacji, ale także pojawieniem się zupełnie nowych wyzwań rozwojowych. Proces aktualizacji pozwolił określić nowe zadania gminy wobec szans i wyzwań, jakie niesie ze sobą przede wszystkim członkostwo Polski w Unii Europejskiej.

Strategię rozwoju gminy Wiązownica oparto na ogólnych założeniach zawartych w następujących opracowaniach:

- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013,*
- *Program Operacyjny – Infrastruktura i Środowisko – 2007-2013,*
- *Program Operacyjny – Innowacyjna Gospodarka – 2007-2013,*
- *Program Operacyjny – Kapitał Ludzki – 2007-2013,*
- *Program Operacyjny – Rozwój Obszarów Wiejskich – 2007-2013,*
- *Program Operacyjny – Rozwój Polski Wschodniej – 2007-2013,*
- *Strategia rozwoju turystyki województwa podkarpackiego na lata 2007-2013,*
- *Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2014,*
- *Plan gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego na lata 2007-2018 i prognoza oddziaływania na środowisko,*
- prace przygotowawcze nad *Strategią rozwoju powiatu jarosławskiego.*

Ponadto wykorzystane zostały publikacje, w tym:

- *Rocznik statystyczny 2006 r. - Województwo Podkarpackie - US Rzeszów 2006 r.,*
- Bank Danych Regionalnych: www.stat.gov.pl,

- Praca sporządzona przez Pana Marka Kosiora: *Finansowanie inwestycji infrastrukturalnych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej na przykładzie Gminy Wiązownica*,
- informacje przekazane przez Urząd Gminy w Wiązownicy,
- materiały własne,
- internet.

Przebieg Procesu Planowania Strategicznego w Gminie Wiązownica

Etap I

Proces opracowania strategii rozpoczęła szczegółowa analiza istniejącej sytuacji na terenie gminy Wiązownica. Przeprowadzono konsultacje z przedstawicielami gminy dotyczące analizy obecnego stanu społeczno-gospodarczego i uwarunkowań rozwoju. Założeniem jest, że będzie się angażować mieszkańców w budowę programu strategii rozwoju gminy, tak by była ona tworzona przez samych zainteresowanych jej rozwojem.

Etap II

Następnym etapem było przeprowadzenie badań opinii społecznej na podstawie opracowanych ankiet dotyczących zagadnień gospodarczych, społecznych, inwestycji, infrastruktury technicznej oraz przyszłego rozwoju gminy.

Etap III

Przeprowadzono konsultacje z przedstawicielami gminy oraz przedstawicielami opinii społecznej w celu budowania strategii rozwoju metodą partnerską oraz znaczenia opinii społecznej w planowaniu strategicznym. Podczas konsultacji przeprowadzono analizę mocnych i słabych stron gminy Wiązownica oraz identyfikację priorytetowych kierunków rozwoju i głównych celi strategicznych w poszczególnych kierunkach. Wyżej przedstawione działania pozwoliły ustalić priorytetowe kierunki rozwoju gminy, które nie kolidowały z wynikami diagnozy obecnego stanu gminy, a równocześnie były akceptowane przez respondentów objętych ankietowaniem. W etapie tym nakreślono główne cele strategiczne.

Etap IV

Proces opracowania *Wieloletniego planu inwestycyjnego* głównie bazował na aktywnym uczestnictwie przedstawicieli gminy i mieszkańców, co przyczyniło się do określenia zasadniczych przesłanek rozwoju gminy, wizji przyszłości gminy oraz kierunków rozwoju i celów strategicznych.

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA składa serdeczne podziękowania Wójtowi Gminy Wiązownica Panu Marianowi Ryznar, pracownikom Urzędu Gminy oraz wszystkim uczestnikom debat za udział w pracach przy opracowaniu strategii.

2. RAPORT DIAGNOSTYCZNY O STANIE SPOŁECZNO - GOSPODARCZYM GMINY WIĄZOWNICA

2.1 Ogólna charakterystyka Gminy

2.1.1 Lokalizacja i przeznaczenie Gminy

Gmina Wiązownica zlokalizowana jest we wschodniej części województwa podkarpackiego w **powiecie jarosławskim**, który niemal w całości położony jest we wschodniej części Kotliny Sandomierskiej. Tylko jego południowe krańce sięgają pasma pierwszych wzniesień Pogórza Karpackiego, w tej części zwanego Pogórzem Dynowskim, tworząc obszar o łagodnych wzniesieniach wysokości 300-400 m. Powierzchnię powiatu wynoszącą 1029 km², zamieszkuje według aktualnych danych 122,6 tys. mieszkańców. W skład powiatu wchodzi dwie gminy miejskie (Jarosław, Radymno) i dziewięć gmin wiejskich (Chłopice, Jarosław, Laszki, Pawłosiów, Pruchnik, Radymno, Rokietnica, Roźwienica, Wiązownica).

Rysunek 1 Województwo Podkarpackie w podziale na powiaty i gminy.

Gmina Wiązownica sąsiaduje z następującymi gminami: od południa z gminą Laszki i Jarosław (powiat jarosławski), od północy z gminą Stary Dzików (powiat lubaczowski) i Adamówka (powiat Przeworski), od wschodu z gminą Oleszyce (powiat lubaczowski), a od zachodu z gminą Sieniawa (powiat przeworski).

Rysunek 2. Gmina Wiązownica na tle powiatu jarosławskiego.

W opracowaniu wykorzystano mapy cyfrowe IMAGIS (R)

Przez obszar gminy przebiegają trzy drogi krajowe: Jarosław – Sieniawa, Jarosław – Bełżec, Sieniawa – Oleszyce. Obszar gminy leży w trójkącie dróg wojewódzkich, którego wierzchołkami są miasta Jarosław, Sieniawa i Lubaczów. Gmina podzielona jest na 12 sołectw zajmujących obszar 244 km². Jest największą pod względem powierzchni gminą powiatu jarosławskiego, zajmuje około 1/5 całego obszaru powiatu. Pod względem ilości mieszkańców zajmuje trzecie miejsce w powiecie po mieście Jarosławiu i Radymnie. Gminę zamieszkuje łącznie 11 426 mieszkańców gdzie średnia gęstość zaludnienia gminy wynosi 47 osób/km².

Sołectwa Gminy Wiązownica to:

- Cetula,
- Manasterz,
- Mołodycz,

- Nielepkowice,
- Piwoda,
- Radawa,
- Ryszkowa Wola,
- Surmaczówka,
- Szówsko,
- Wiązownica,
- Wólka Zapałowska,
- Zapałów.

Wiodącą rolę w gminie pełni miejscowość Wiązownica zamieszkała przez 1850 osób, która jest siedzibą władz gminnych oraz instytucji użyteczności publicznej. Największą, bo liczącą 3197 mieszkańców, jest sąsiadująca z miastem Jarosław miejscowość Szówsko. W tych miejscowościach koncentruje się więc handel i usługi świadczone na rzecz mieszkańców całej gminy.

Wiązownica jest gminą podmiejską o charakterze rolniczym (użytki rolne stanowią 35% powierzchni ogólnej gminy, leśnictwo 47% powierzchni ogólnej gminy, tereny pod turystykę 7% powierzchni, pozostałą część powierzchni gminy stanowią drogi i zabudowania). Lokalizacja gminy w pobliżu miasta wpływa korzystnie na wzrost ilości podmiotów gospodarczych. Głównym filarem produkcji rolniczej jest sektor prywatny. Blisko 41% gospodarstw zalicza się do gospodarstw o wielkości od 1 do 5 ha. Jedynie około 5,5% przekracza powierzchnię 10 ha. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie wynosi 4,34 ha.

Atrakcyjne położenie gminy Wiązownica, walory przyrodnicze, szereg atrakcji turystycznych i kulturalnych powodują wzrost znaczenia lokalnej turystyki i agroturystyki. Ich rozwój może w przyszłości pełnić istotną rolę w procesie rozwoju ekonomicznego regionu. Za największą atrakcję turystyczną gminy uważa się miejscowość letniskową Radawę położoną w lasach nad zalewem i rzeką Lubaczówką. Miejscowość słynie z walorów wypoczynkowo – turystycznych, a także klimatyczno – zdrowotnych.

2.1.2 Rys historyczny Wiązownicy

Wieś Wiązownica – nazwa pochodzi od niegdyś rosnących tu dużej ilości wiązów. Wiązownica powstała najprawdopodobniej w XIV wieku. Wieś utworzona na prawie niemieckim, należała do dziedziców dóbr jarosławskich. W 1753 roku dostała się w posiadanie Czartoryskich. Po 1812 r. Wiązownica wraz z szeregiem wsi stanowiła odrębną majątność. Dopiero w 1866 r. Jerzy Czartoryski urządził tu swoją rezydencję, która pozostała w rękach Czartoryskich do 1940 roku. Pierwszy kościół katolicki powstał w

1720 roku. O wiele wcześniej Wiązownica i Manasterz posiadały własne cerkwie, których sieć aż do rozbiorów Polski była gęściejsza niż sieć kościołów.

Pod koniec XIX wieku Wiązownica zaczęła się szybko rozwijać, oprócz wyżej wspomnianego kościoła, w 1860 r. założono szkołę. W początkowych latach XX wieku wieś stała się dużym ośrodkiem koszykarstwa. W zawodzie tym pracowało ponad 100 chałupników, a ich wyroby były przedmiotem eksportu do wielu krajów Europy i Ameryki. Działalność ta upadła w latach powojennych.

Wybuch I i II wojny światowej nie oszczędził ani Wiązownicy ani miejscowości położonych nad Sanem i Lubaczówką. Po wojnie wieś została odbudowana i rozbudowana. Pomimo zniszczeń dokonanych na terenie wsi przetrwały relikty starej zabudowy – kilkanaście drewnianych domów z początków XX wieku i kilka kapliczek.

2.1.3 Uwarunkowania geograficzno – przyrodnicze

Gmina Wiązownica zlokalizowana jest w Kotlinie Sandomierskiej. Ze względów morfologicznych na jej terenie można wyróżnić następujące jednostki:

- wysoczyznę z dolinami bocznymi,
- dolinę rzeki San,
- wydmy (słabo wykształcone za wyjątkiem Radawy i na północ od Lubaczówki),
- Wysoczyznę Płaskowyżu Tarnogrodzkiego poprzecinaną dolinami bocznymi rzeki Lubaczówka oraz jej dopływów.

Kotlina Sandomierska powstała w okresie trzeciorzędu, natomiast ukształtowanie jej powierzchni dokonało się głównie w epoce lodowcowej. Budowę geologiczną Kotliny Sandomierskiej tworzą osady morza głównie ły, piaski, żwiry i gliny. Znajdujące się w dolinie Sanu złoża żwirów eksploatowane są na skalę przemysłową, jako cenny materiał budowlany.

Część obszaru gminy Wiązownica wchodzi w skład Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Stanowi on duży kompleks tzw. Lasów Sieniawskich. Obejmuje tereny położone w środkowo - zachodniej części byłego województwa przemyskiego o powierzchni 52,408 ha. Południowa granica obszaru przebiega granicami wsi Wólka Zapałowska, Surmaczówka i Radawa.

Na obszarze gminy przeważają gleby bielicowe (Wiązownica, Cetula, Piwoda), brunatne (Wiązownica, Manasterz, Radawa, Wólka Zapałowska, Zapałów) i mady (Zapałów, Nielepkowice, Szówsko). Większość gleb zbonifikowana jest w klasach III, IV, V oraz VI.

Teren gminy Wiązownica obfituje w złoża glin zwałowych i rzecznych mających zastosowanie w produkcji ceramicznej. Ponadto w rejonie koryta rzeki San prowadzi się wydobywanie piasku. Piaskownie istnieją na obszarze Manasterza, Cetuli i Radawy.

Gminę Wiązownicę charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć hydrograficzna. Szczególnie dużo wód powierzchniowych występuje w jej południowej i południowo – zachodniej części leżącej w zlewni rzeki San oraz jej prawego dopływu rzeki Lubaczówki z dopływami (Radawka, Starycz Bachórkowa, Ruczałka).

Pod względem klimatycznym gmina prawie w całości leży w strefie klimatycznej nizinnej. Jedynie część południowo-zachodnia pozostaje w zasięgu klimatu podgórskiego. Obszar Płaskowyżu Tarnogrodzkiego i doliny Sanu zalicza się do sandomiersko - rzeszowskiej dzielnicy klimatycznej chłodniejszej i suchszej w porównaniu do graniczącej od zachodu dzielnicy klimatycznej tarnowskiej. Najkorzystniejsze warunki klimatu lokalnego charakteryzują obręb trasy nadzalewowej rzeki San oraz wysoczyznę Płaskowyżu Tarnogrodzkiego. Niekorzystne i mało korzystne występują w dolinach. Warunki klimatyczne sprzyjają stosunkowo długiemu okresowi wegetacyjnemu i związanemu z powyższym rozwojowi rolnictwa.

Walory przyrodnicze gminy Wiązownica takie jak czyste powietrze, ukształtowanie terenu, duże obszary leśne oraz zbiornik wodny w Radawie sprzyjają wzrostowi znaczenia turystyki i agroturystyki. Ich rozwój może w przyszłości pełnić istotną rolę w procesie rozwoju ekonomicznego regionu. Za największą atrakcję turystyczną gminy uważa się miejscowość letniskową Radawę położoną w lasach nad zalewem i rzeką Lubaczówką. Miejscowość słynie z walorów wypoczynkowo – turystycznych, a także klimatyczno – zdrowotnych. Unikalność klimatu Radawy sprzyja osobom leczącym się m.in. z powodu otyłości, nadciśnienia, chorób serca i nerwic a także chorób układu oddechowego.

2.2 Potencjał społeczny

2.2.1 Dane demograficzne

Jedną z głównych składowych kształtujących procesy rozwojowe w gminie są jej mieszkańcy. Zarówno ruch naturalny jak i migracje mają decydujący wpływ na ich liczebność. W skład gminy Wiązownica wchodzi 12 sołectw, z których drugim co do wielkości pod względem mieszkańców jest sołectwo Wiązownica. Miejscowość Wiązownica jest głównym ośrodkiem w gminie, zlokalizowana jest tam siedziba władz i stanowi najważniejszy ośrodek życia społecznego w gminie.

Gmina Wiązownica zamieszkiwana jest przez **11 426 mieszkańców** (stan na koniec roku 2006 - dane statystyczne Urząd gminy Wiązownica). Pod względem liczby mieszkańców gmina Wiązownica jest jedną z większych gmin w powiecie jarosławskim – spośród 11 gmin tego powiatu jest czwartą co do wielkości. (Tabela 1).

Jednocześnie biorąc pod uwagę powierzchnię gminy 244 km² można określić gęstość zaludnienia, która w przypadku gminy Wiązownicy wynosi 47 mieszkańców na

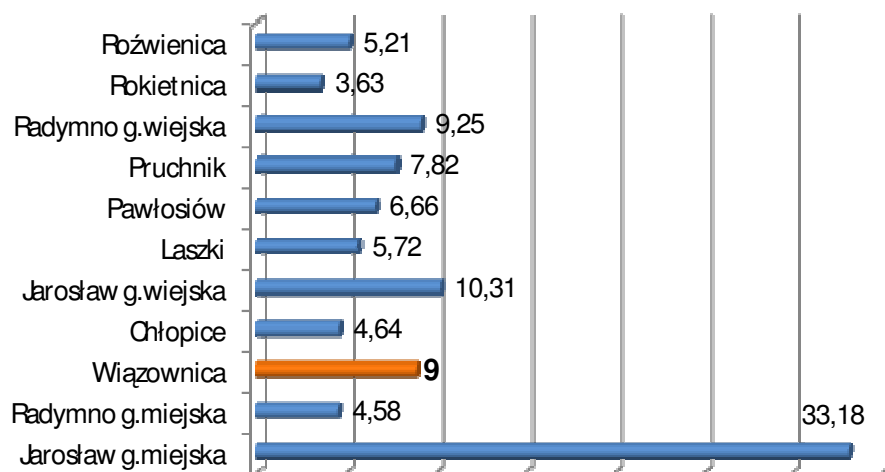
1 km² (stan na koniec roku 2006 - dane statystyczne Urząd gminy Wiązownica). Jest to najniższy wskaźnik w powiecie jarosławskim (Tabela 1). Średnio kształtuje się on na poziomie 119 osób/km². W ujęciu procentowym wskaźnik wynosi jedynie 9% w stosunku do wielkości zaludnienia w całym powiecie (Wykres 1).

Tabela 1. Gmina Wiązownica na tle gmin powiatu jarosławskiego pod względem ludności

Jednostka administracyjna	Ludność	Gęstość zaludnienia na 1 km ²
Gminy miejskie		
Jarosław	40 677	1 180
Radymno	5 621	414
Gminy wiejskie		
WIĄZOWNICA	11 034	45
Chłopice	5 693	116
Jarosław	12 645	111
Laszki	7 007	51
Pawłosiów	8 169	172
Pruchnik	9 583	122
Radymno	11 338	62
Rokietnica	4 439	77
Roźwienica	6 391	90
Razem: powiat jarosławski	122 597	119
Razem: województwo podkarpackie	2 098 263	118,7

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Wykres 1 Liczba ludności w gminach powiatu jarosławskiego w strukturze procentowej

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Porównując liczbę ludności w gminie w podziale na sołectwa możemy zauważyć niewielki wzrost liczby ludności na przełomie kilku lat (Wykres 2). Należy również podkreślić fakt iż w każdym z kolejnych lat w różnych z przedstawionych miejscowości

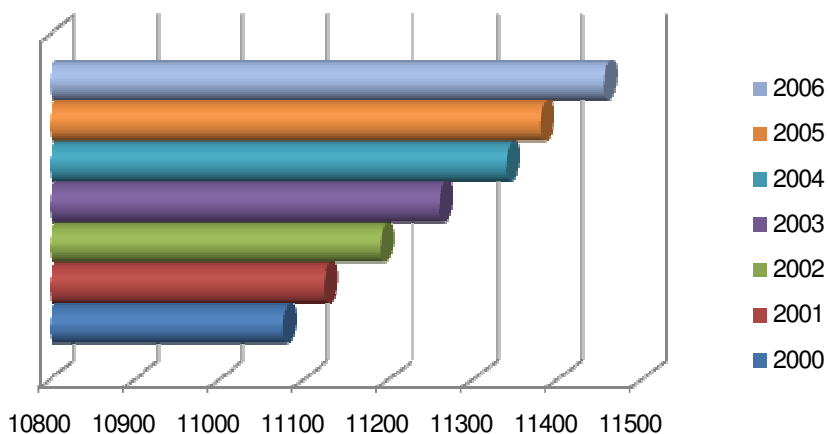
występują spadki liczby ludności (Tabela 2). Najwięcej osób zamieszkuje miejscowość Szówsko.

Tabela 2 Liczba ludności Gminy Wiązownica w podziale na sołectwa na przełomie lat 2000-2006.

Miejscowość	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Cetula	535	542	558	567	563	568	561
Manasterz	709	712	721	714	719	709	715
Mołodycz	650	664	660	668	661	655	644
Nielepkowice	416	411	412	417	431	428	427
Piwoda	1169	1174	1168	1171	1177	1182	1199
Radawa	363	361	366	366	371	365	362
Ryszkowa W.	742	742	749	754	762	754	754
Surmaczówka	207	205	202	207	210	212	212
Szówsko	3016	3061	3084	3104	3123	3191	3197
Wiązownica	1805	1801	1812	1828	1845	1837	1850
Wólka Zap.	90	99	95	92	84	79	80
Zapałów	1397	1381	1389	1398	1420	1419	1425
łącznie	11 099	11 153	11 216	11 286	11 366	11 399	11 426

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Wykres 2 Ludność Gminy Wiązownica w latach 2000-2006.

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

W podziale demograficznym pod względem płci, w gminie zamieszkuje więcej kobiet niż mężczyzn. Współczynnik ten wynosi 102 kobiet na 100 mężczyzn i odpowiednio w powiecie jarosławskim 106 na 100 i 104 na 100 w województwie podkarpackim. Gminę Wiązownica na tle powiatu jarosławskiego i województwa podkarpackiego pod względem liczby mieszkańców obrazuje tabela nr 3.

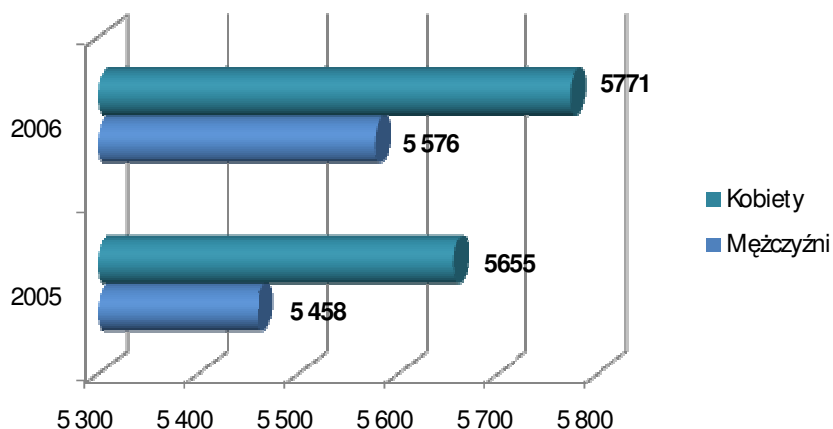
Tabela 3 Ludność Gminy Wiązownica na tle powiatu i województwa

Jednostka administracyjna	Ludność				Liczba kobiet na 100 mężczyzn
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Gęstość zaludnienia na 1 km ²	
Gmina Wiązownica	9 583	5 458	5 576	45	102
Powiat jarosławski	122 597	59 371	63 226	119	106
Województwo podkarpackie	2 098 263	1 026 282	1 071 981	118	104

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Porównując współczynnik procentowy kobiet w stosunku do mężczyzn wynosi on 51 do 49% i jest to bardzo niewielka przewaga jednej płci nad drugą – proporcje są bardzo zbliżone. Poza tym według danych na dzień 31.12.2006 rok różnice w ilości kobiet i mężczyzn dodatkowo się zmniejszają, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3 Gmina Wiązownica w podziale na liczbę kobiet i mężczyzn.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Analiza struktury wiekowej gminy Wiązownica (Tabela 4) na tle powiatu i województwa (Tabela 5) wskazuje na fakt zmniejszającego się udziału liczby młodych mieszkańców od 13 do 18 roku życia w powiecie i województwie, natomiast dużego udziału liczby mieszkańców młodych w gminie w przedziale od 15 do 29. Porównując ze strukturą na tle powiatu i województwa udział mieszkańców młodych do 20 roku życia jest dość duży. Liczba ludności w gminie w wieku produkcyjnym (30-58 lat) jest na średnim poziomie, natomiast jej udział na tle powiatu i województwa jest mały. Niepokojącym faktem jest starzenie się społeczeństwa przy niewielkim wzroście populacji, który może być dużym problemem w dłuższym okresie czasu na przełomie kilkunastu lat.

Tabela 4. Struktura wiekowa ludności w gminie w 2006 roku

L.p.	Przedział wiekowy	Urodzeni w przedziale		Liczba mieszkańców
		od 01-01-	do 31-12-	
1	0-4	2003	2006	515
2	5-9	1998	2002	731
3	10-14	1993	1997	858
4	15-19	1988	1992	1003
5	20-24	1983	1987	1085
6	25-29	1978	1982	1000
7	30-34	1973	1977	833
8	35-39	1968	1972	743
9	40-44	1963	1967	762
10	45-49	1958	1962	790
11	50-54	1953	1957	750
12	55-59	1948	1952	592
13	60-64	1943	1947	357
14	65-69	1938	1942	324
15	70-74	1933	1937	379
16	75-79	1928	1932	326
17	80-84	1923	1927	246
18	85-89	1918	1922	108
19	90-94	1913	1917	19
20	95 i powyżej	poniżej	1912	5

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

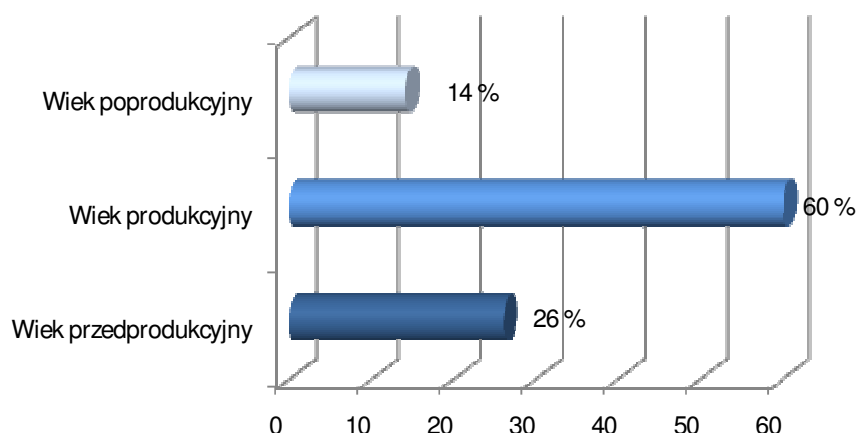
Tabela 5 Struktura wiekowa ludności w powiecie i województwie

Jednostka administracyjna	Ogółem	w wieku											
		0-2	3-6	7-12	13-15	16-18	19-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 lat i więcej
Powiat jarosławski	122 597	3 499	5 269	9 736	5 950	6 553	13 722	9 736	15 949	16 733	15 350	4 475	15 625
Województwo podkarpackie	2 098 263	61 144	89 551	161 994	101 203	106 741	222 364	167 817	284 162	294 073	262 487	75 794	270 933

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Sześćdziesiąt procent mieszkańców gminy Wiązownica (6 637 osób) jest w wieku produkcyjnym i to oni mają największy wpływ na gospodarkę gminy, kolejne 26% (2 856 osób) stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, a 14% (1541 osób) to mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym (Wykres 4).

Wykres 4. Ludność gminy według grup ekonomicznych.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

W gminie od kilku lat możemy zaobserwować dodatni przyrost naturalny, jednakże jego wartość w ostatnich dwóch latach drastycznie się zmniejszyła, co jest zjawiskiem niekorzystnym (Tabela 6). Podobne tendencje utrzymują się w większości gmin powiatu jarosławskiego. Jednakże wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców na koniec 2005 roku wynoszący 0,2 jest wyższy od średnich wartości liczonych dla powiatu jarosławskiego, który w analogicznym czasie był ujemny i wynosił -0,2. W województwie podkarpackim wynosił on 1,1. podane zależności przedstawia poniższa tabela.

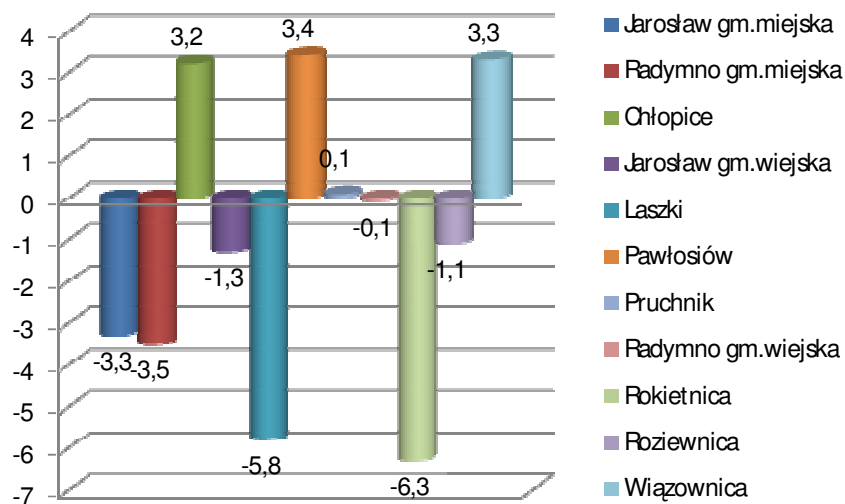
Tabela 6 Przyrost naturalny w gminie Wiązownica na tle powiatu jarosławskiego i województwa w latach 2004 – 2005.

Rok	Liczba urodzeń			Liczba zgonów			Przyrost naturalny		
	Gmina Wiązownica	powiat jarosławski	województwo podkarpackie	Gmina Wiązownica	powiat jarosławski	województwo podkarpackie	Gmina Wiązownica	powiat jarosławski	województwo podkarpackie
2004	118	1 206	20 533	89	1 087	17 965	29	119	2 568
2005	111	1 125	20 525	109	1 155	18 289	2	-30	2 236

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2005 i 2006.

Na uwagę zasługuje migracja ludności w gminie, która utrzymuje się na wysokim poziomie na tle pozostałych gmin powiatu oraz województwa, wynosząc odpowiednio 3,3, -1,3, -1,1. Pod względem migracji wskaźnik dla gminy Wiązownica jest drugi co do wielkości w porównaniu do innych gmin powiatu (Wykres 5).

Wykres 5 Migracje ludności na tle innych gmin na koniec 2005 roku.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006.

2.2.2 Rynek pracy

Duże znaczenie dla rynku pracy w gminie Wiązownica ma zarówno sektor usług rynkowych (handel hurtowy i detaliczny, obsługa nieruchomości, nauka, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, transport, pośrednictwo finansowe, pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna) – 31,3 % jak i nierynkowych (administracja, edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna) – 31,3, na koniec roku 2005 zatrudnionych w nich było po 230 osób. Istotne dla rynku pracy w gminie Lubaczów są również sektory przemysłu i budownictwa – 29%, oraz rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa – 8,4%. Powyższe dane przedstawia tabela 7.

Tabela 7 Pracujący w różnych sektorach na tle powiatu i województwa na koniec 2005 roku.

Jednostka administracyjna	Ogółem	Pracujący				w tym kobiety
		Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe	
Gmina Wiązownica	736	62	214	230	230	267
Powiat jarosławski	18 036	296	5 750	5 596	6 421	9194
Województwo podkarpackie	381 288	4 429	154 035	105 101	117 723	173 691

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Zasoby pracy w gminie nie są wystarczająco wykorzystane o czym świadczą zarówno zarejestrowani bezrobotni jak też bezrobocie utajone wśród nadmiaru pracujących w rolnictwie. Gmina Wiązownica zajmuje trzecią pozycję pod względem zarejestrowanych bezrobotnych spośród gmin wiejskich. Zakres i zmiany bezrobocia obrazuje Tabela 8.

Tabela 8 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w gminach powiatu jarosławskiego na tle województwa na koniec 2005 roku.

Jednostka administracyjna	Ogółem	Wskaźnik %	Mężczyźni	Kobiety
Gminy miejskie				
Jarosław	3 159	31,4	1 541	1 618
Radymno	512	5,1	263	249
Gminy wiejskie				
WIĄZOWNICA	957	9,4	501	456
Chłopice	379	3,8	216	163
Jarosław	1008	10,0	530	478
Laszki	732	7,3	382	350
Pawłosiów	612	6,1	321	291
Pruchnik	932	9,3	505	427
Radymno	963	9,6	509	454
Rokietnica	290	2,9	146	144
Roźwienica	519	5,1	298	221
Razem: powiat jarosławski	10 063	100	5 212	4 851
Razem: województwo podkarpackie	163 956	-	76 330	87 626

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

2.2 Gospodarka

2.2.1 Podmioty gospodarcze i ich charakterystyka

Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich oraz tworzenie nowych ośrodków rozwoju gospodarczego wspomaga proces przemian terenów wiejskich i rolnictwa. Czynnikiem mającym decydujący wpływ na rozwój przedsiębiorczości jest przede wszystkim ilość, rodzaj i sytuacja finansowa istniejących podmiotów gospodarczych.

Wiązownica jest gminą podmiejską o charakterze rolniczym. Położenie gminy w pobliżu miasta wpływa na ilość jednostek gospodarczych. W ewidencji działalności gospodarczej gminy według stanu na 31.12.2006 r. zarejestrowanych było ogółem 409 podmiotów gospodarczych, w znaczącej większości są to prywatne zakłady, zatrudniające do dwóch osób. Wyjątek stanowią jednostki państwowe: szkoły, urzędy pocztowe oraz

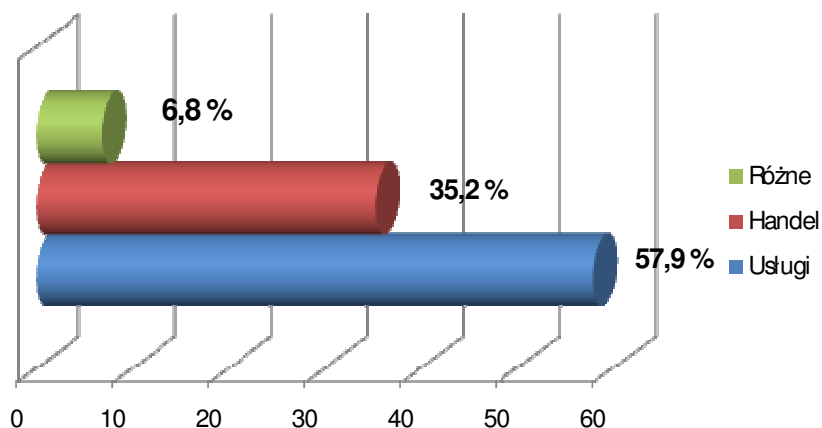
przychodnie i Bank Spółdzielczy. Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy większość stanowią jednostki prowadzące działalność usługową (57,9%), handlową 35,2% i różną 6,8% (Wykres 6). Wykaz podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w ewidencji gospodarczej gminy Wiązownica pokazuje poniższa tabela.

Tabela 9 Rodzaj działalności gospodarczej i liczba podmiotów znajdujących się w ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Wójta Gminy Wiązownica, stan na 31.12.2006 r.

Lp.	Rodzaj działalności gospodarczej	Ilość
1	Placówki handlowe i handel obwoźny	144
2	Stolarnie i tartaki	31
3	Transport	45
4	Budownictwo	61
5	Zakłady usługowo - naprawcze	55
6	Usługi medyczne	14
7	Restauracje i bary.	6
8	Usługi leśne i rolnicze.	25
9	Różne	28
Łącznie		409

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Wykres 6 Rodzaje działalności gospodarczej w ujęciu procentowym na koniec 2005 roku

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Przedsiębiorczość na terenie gminy Wiązownica rozwija się w sposób umiarkowany. Wiele osób podejmuje próby prowadzenia działalności gospodarczej, niestety trudne warunki ekonomiczne - wysoka konkurencja, brak rynków zbytu, wysokie koszty kredytów oraz brak fachowego doradztwa – często zmuszają je do rezygnacji.

W gminie brak jest podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego. Dość duża odległość od głównych aglomeracji województwa nie sprzyja inwestycjom dużych przedsiębiorstw o charakterze zagranicznym i ogólnokrajowym. Przyszłych inwestorów może przyciągnąć duża liczba potencjalnych terenów pod inwestycje i niższe

koszty prowadzenia działalności. Na terenie gminy, która charakteryzuje się możliwością obsługi ruchu turystycznego jest mała liczba podmiotów gospodarczych związanych z działalnością w usługach hotelowych, agroturystyczne oraz gastronomii.

Rozwojowi działalności gospodarczej na terenie gminy i przyciągnięciu zwłaszcza dużych podmiotów gospodarczych, może sprzyjać:

1. Oddawanie pod inwestycje nowych terenów użytkowanych dotychczas rolniczo, zwłaszcza pasów gruntu wzdłuż szlaków komunikacyjnych w gminie,
2. Polityka podatkowa władz gminy,
3. Możliwość zakupu bądź wynajmu obiektów z przeznaczeniem pod działalność gospodarczą.

2.2.2 Rolnictwo i leśnictwo

Gmina Wiązownica dysponuje dobrymi warunkami do produkcji rolnej. Położenie geograficzne i rzeźba terenu sprzyjają rozwojowi rolnictwa, dlatego też jest ono ważną dziedziną gospodarki w gminie. Użytki rolne stanowią około 45% gruntów gminy Wiązownica. Głównym filarem produkcji rolniczej jest sektor prywatny. Obszary należące do Skarbu Państwa zarządzane są przez Agencję Nieruchomości Rolnych oraz Państwowe Gospodarstwa Leśne. Własność prywatna reprezentowana jest głównie przez osoby fizyczne, które są właścicielami gospodarstw rolnych. Gospodarstwa indywidualne gminy charakteryzują się dużym stopniem rozdrobnienia w stosunku do gospodarstw pozostałych gmin powiatu jarosławskiego. Blisko 42% gospodarstw zalicza się do gospodarstw o wielkości do 5 ha średnio na przełomie zaprezentowanych w Tabeli 10 czterech lat. Około 37% to gospodarstwa do 2 ha. Jedynie 5,5% gospodarstw rolnych przekracza powierzchnię 10 ha. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie wynosi 5,7 ha. Powyższe zależności obrazuje Tabela 10.

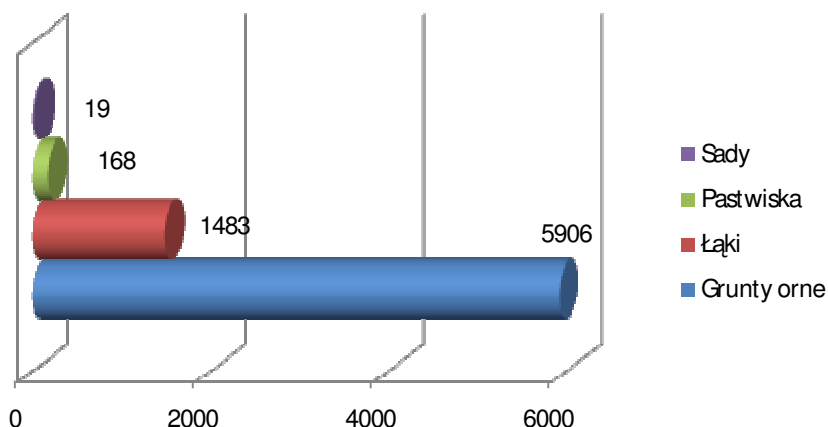
Tabela 10 Liczba gospodarstw rolnych według wielkości w latach 2004-2007.

Wielkość gospodarstw	Lata			
	2004	2005	2006	2007
do 2 ha	723	731	729	735
do 5 ha	832	822	822	813
do 7 ha	223	228	224	227
do 10 ha	110	110	104	109
do 15 ha	28	37	40	39
do 20 ha	b.d.	9	12	14
do 50 ha	b.d.	26	28	26
do 100 ha	b.d.	11	12	12
powyżej 100 ha	b.d.	10	9	9
Łącznie	1 916	1 984	1 980	1 984

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

W gospodarstwach rolnych na terenie gminy największą powierzchnię zajmują grunty orne, następnie łąki, pastwiska i sady (Wykres 7).

Wykres 7 Użytki rolne w hektarach na koniec 2005 roku.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Mieszkańcy Gminy Wiązownica w przeważającej większości uprawiają zboża, które skupowane są przez okoliczne młyny. Żywiec wieprzowy i wołowy skupują Zakłady Mięsne Sokołów i oddziały: Jarosław, Sanok i Krosno, a także prywatna ubojnia drobiu w Widnej Górze – Zakład Przetwórstwa Mięsnego „SZAREK”. Pomimo niższych cen lokalnej produkcji w stosunku do średniej krajowej konkurencja cenowa jest ograniczona ze względu na wysokie koszty transportu. Jedyne istniejące na terenie gminy zakłady przetwórcze to piekarnia należąca do Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" oraz młyn w Szówsku. Trudną sytuację rolnictwa na terenie gminy polepszyłby rozwój drobnego przemysłu przetwórczego, szczególnie owoców i warzyw.

Intensyfikowanie produkcji rolnej nie jest wskazane ze względu na konieczność zachowania naturalnych walorów i ochronę środowiska oraz na usytuowanie na obszarze gminy Sieniawskiego Obszaru Krajobrazu.

W województwie podkarpackim dominują tereny leśne, których wielkość wynosi około 60% terenu województwa. Podobnie sytuacja wygląda w powiecie jarosławskim i w gminie Wiązownica ok. 48%. Kompleksy leśne na terenie gminy są czyste i chętnie odwiedzane przez turystów. Powierzchnię gruntów leśnych w gminie w porównaniu do wielkości powierzchni gruntów powiatu i województwa przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11 Powierzchnia gruntów leśnych na koniec 2005 roku w podziale własnościowym.

Jednostka administracyjna	Ogółem	Powierzchnia gruntów leśnych		
		własność skarbu państwa	własność gmin	prywatne
Gmina Wiązownica	736	62	214	230
Powiat jarosławski	18 036	296	5 750	5 596
Województwo podkarpackie	381 288	4 429	154 035	105 101

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

2.4 Warunki socjalno – bytowe

2.4.1 Edukacja

Na terenie gminy funkcjonuje siedem szkół podstawowych jeden punkt filialny oraz cztery gimnazja. Ogółem do szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie gminy uczęszcza 1732 uczniów, z czego w gimnazjach naukę pobiera 543 uczniów, a w szkołach podstawowych 907 uczniów (Tabela 12). Stan techniczny większości szkół jest niezadowalający. Szkoły mieszczą się w starych budynkach wymagających remontów kapitalnych.

Dzieci i młodzież szkolna pozostaje pod opieką 143 nauczycieli (część z nich pracuje w zarówno w szkołach podstawowych, jak również w gimnazjach).

Na terenie gminy wg danych na koniec 2005 roku działało jedno przedszkole a na terenie powiatu jarosławskiego 16 przedszkoli.

W następnym okresie programowania władze gminy zamierzają dofinansować część zadań inwestycyjnych z zakresu oświaty m.in.:

- budowę sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Szówsku.
- budowę budynku Gimnazjum w Wiązownicy.
- nadbudowę budynku Szkoły Podstawowej na potrzeby Gimnazjum w Zapałowie.

Tabela 12 Dane dotyczące szkół podstawowych i gimnazjum na terenie gminy Wiązownica

Nazwa szkoły	2002-3		2003-4		2004-5		2005-6		2006-7	
	l.u.	l.n.	l.u.	l.n.	l.u.	l.n.	l.u.	l.n.	l.u.	l.n.
Szkoła Podstawowa w Wiązownicy	186	17,44	177	16,22	179	19,11	176	16,90	176	18,17
Szkoła Podstawowa w Szówsku	252	16,88	271	18,21	255	21,26	241	19,75	231	17,33
Szkoła Podstawowa w Zapałowie	177	18,28	167	15,70	162	18,29	164	15,52	170	17,16
Szkoła Podstawowa w Mołodyczu	114	13,89	96	15,83	93	14,83	87	13,77	85	13,33
Szkoła Podstawowa w Piwodzie	183	15,44	189	17,01	163	17,79	164	16,58	142	14,96
Szkoła Podstawowa w Ryszkowej W.	77	8,67	68	8,49	59	10,36	56	9,28	49	10,10
Szkoła Podstawowa w Manasterzu	76	8,50	76	8,84	69	9,77	61	10,61	54	8,67
Gimnazjum w Wiązownicy	164	11,85	149	12,16	153	12,16	136	12,11	131	10,94
Gimnazjum w Szówsku	155	9,11	159	9,82	156	9,01	161	9,22	147	12,78
Gimnazjum w Zapałowie	101	8,50	101	9,55	116	10,45	140	10,77	115	9,58
Gimnazjum w Piwodzie	123	9,61	129	9,78	142	9,90	117	11,34	150	10,62
Łącznie	1608	138,17	1582	141,61	1547	152,93	1503	145,85	1450	143,64

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Legenda :

l.u. - liczba uczniów

l.n. - liczba nauczycieli rozumiana jako liczba etatów

2.4.2 Ochrona zdrowia

Służba zdrowia, zarówno placówki jak i personel, zabezpieczają mieszkańcom gminy Wiązownica podstawową opiekę medyczną. Funkcjonują tu 4 ośrodki zdrowia: w Wiązownicy, Radawie, Szówsku i Zapałowie.

Tabela 13 Dane dotyczące placówek medycznych na terenie gminy Wiązownica.

Placówka	Miejscowość	Pow. użytkowa	Własność
Gminny Ośrodek Zdrowia	Wiązownica	150 m ²	Starostwo Powiatowe w Jarosławiu
Wiejski Ośrodek Zdrowia	Radawa	120 m ²	Starostwo Powiatowe w Jarosławiu
Wiejski Ośrodek Zdrowia	Szówsko	75 m ²	Pomieszczenia dzierżawione od Gminy
Wiejski Ośrodek Zdrowia	Zapałów	61,5 m ²	Pomieszczenia dzierżawione od Gminy

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Mieszkańcy gminy korzystają ze specjalistycznej opieki medycznej w Jarosławiu, gdzie znajduje się najbliższy punkt pogotowia ratunkowego. Najbliższy szpital działa również w Jarosławiu, zapewnia on opiekę na oddziałach: zakaźnym, chirurgii wewnętrznej, neurologii, położnictwie i patologii ciąży.

2.4.3 Sytuacja mieszkaniowa

Zabudowa gminy Wiązownica to budynki mieszkalne: wielorodzinne i jednorodzinne. Na terenie gminy Wiązownica znajduje się łącznie 2 592 budynków mieszkalnych, które zamieszkuje 11 426 osób.

Kolejnym istotnym wskaźnikiem jest charakterystyka zasobów mieszkaniowych. Analizując strukturę własności mieszkań w gminie Wiązownica można zauważyć, że właścicielami mieszkań prawie w 100% są osoby fizyczne, zaś pozostałe stanowią własność Skarbu Państwa, zakładów pracy, gminy bądź innych podmiotów.

Ze względu na wiejski charakter gminy dominują na tym obszarze budynki o zabudowie parterowej. Porównując wielkość powierzchni użytkowej w budynkach mieszkalnych na jedno mieszkanie, przedstawia się ona następująco: w gminie wynosi 87,6 m² i jest większe o 7,2 m² w porównaniu z powiatem oraz o 10,5 m² większe

na tle województwa (Tabela 14). Analizując przeciętną wielkość powierzchni użytkowej w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi ona 20,6 m² i jest ona niższa 1,4 m² w porównaniu z powiatem i 1,5 m² w województwie (Tabela 15). Podobna sytuacja jest w skali przeciętnej liczby osób mieszkających na izbę mieszkalną. Analizując te uśrednione fakty dla gminy można stwierdzić istniejące braki mieszkaniowe, które należy wyrównać. Brak mieszkań komunalnych dla osób o niskich dochodach zmusza gminę do podjęcia decyzji o budowie takich mieszkań w najbliższej perspektywie. Obecny stan zasobów mieszkaniowych oraz dynamikę oddawanych nowych mieszkań na terenie gminy, powiatu i województwa obrazuje Tabela nr 14 i 15.

Tabela 14 Zasoby mieszkaniowe w gminie na tle powiatu jarosławskiego i województwa: stan na dzień 31.12.2005 r.

Jednostka administracyjna	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	Przeciętna				
				Liczba izb w mieszkaniu	Liczba osób na		Powierzchnia użytkowa w m ²	
					1 mieszkanie	1 izbę	1 mieszkanie	na 1 osobę
Gmina Wiązownica	2 592	10 920	227,1	4,21	4,26	1,01	87,6	20,6
Powiat jarosławski	33591	131518	2699,4	3,92	3,65	0,93	80,4	22,0
Województwo podkarpackie	601648	2371198	46377,2	3,94	3,49	0,88	77,1	22,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Tabela 15 Mieszkania oddane do użytkowania w gminie na tle powiatu jarosławskiego i województwa: stan na dzień 31.12.2005 r.

Jednostki administracyjne	Ogółem				W tym w budynkach indywidualnych			
	mieszkania	izby	powierzchnia użytkowa		mieszkania	izby	powierzchnia użytkowa w m ²	
			mieszkań	przeciętna 1 mieszkania			mieszkań	Przeciętna 1 mieszkania
Gmina Wiązownica	17	105	2 256	132,7	128	756	15 507	121,1
Powiat jarosławski	164	841	18 267	111,4	124	725	16 485	132,9
Województwo podkarpackie	4 080	22 046	511 082	125,3	3 387	20 164	473 524	139,8

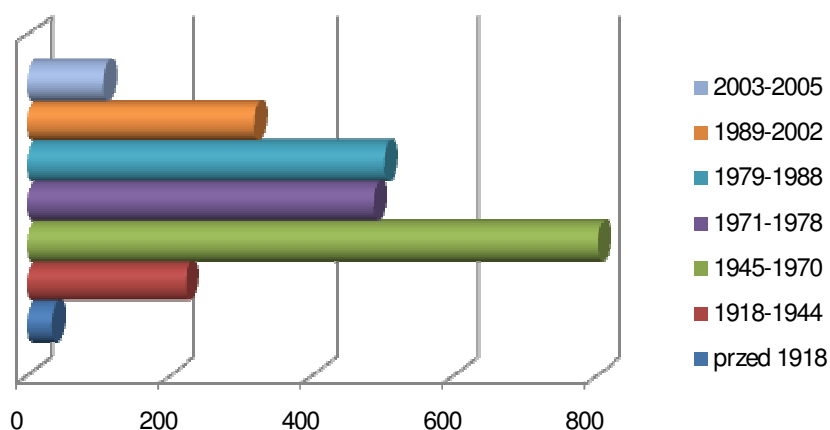
Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Pod względem okresu powstawania budynków w gminie Wiązownica przeważają obiekty powstałe w latach 1945-1970 (800 budynków). Procentowo duży udział mają również budynki powstałe w latach 1979-1988 (501 obiektów) oraz 1971-1978 (486 obiektów). W ostatnich latach odnotowano spadek liczby nowych budynków. Między 1989 a 2002 wzniesiono 316 mieszkań a w kolejnych latach jeszcze mniej. Na koniec

2003 roku oddano do użytkowania 52 mieszkania, w 2004 – 38, a w 2005 - 17. Zależności te prezentuje poniższy wykres.

W porównaniu do innych gmin powiatowych Wiązownica jest aktywna pod względem budownictwa nowych mieszkań ponieważ jest na czwartym miejscu.

Wykres 8 Mieszkania oddane do użytkowania według okresu budowy budynku.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

2.5 Infrastruktura techniczna

2.5.1 System komunikacyjny

Gminę Wiązownica pokrywa sieć dróg powiatowych, gminnych i wewnętrznych. Drogi powiatowe mają długość 45,807 km, zaś gminne 111,306 km. Mają one przede wszystkim znaczenie lokalne; gminne pozwalają skomunikować różne obszary rejonu i uzupełniają drogi powiatowe, wewnętrzne stanowią dojazdy do gruntów leśnych i obiektów użytkowych. Dobrze rozwinięta sieć dróg na obszarze gminy oraz istniejące połączenia komunikacyjne umożliwiają kontakty z okolicznymi większymi miejscowościami Radymnem i Przeworskiem oraz ze stolicą województwa - Rzeszowem.

Mimo, iż sieć dróg jest dobrze rozwinięta, jednak pod względem jakości technicznej nie należą one do najlepszych. Nawierzchnie większości istniejących dróg nie są w najlepszym stanie technicznym i wymagają sporych nakładów na ich poprawę i bieżące utrzymanie. Ponad 69 km dróg gminnych posiada nawierzchnię gruntową, stanowią one 62 % w całości dróg gminnych.

Tabela 16 Ewidencja dróg gminnych - stan listopad 2007 r.

L.p.	Nazwa drogi	Długość drogi na terenie gminy (km)	W tym nawierzchnia (km)			
			bitumiczna	betonowa	tłuczniowa	gruntowa
1	Stary Dzików-Wola Mołodycka	1,980	0	0	0	1,980
2	Nielepkowice-Radawa	6,370	0	0	0	6,370
3	Manasterz-Radawa-Cetula-Ryszkowa W.	16,515	5,550	0	4,350	6,615
4	Radawa-Surmaczówka	6,260	1,400	0,660	0	4,200
5	Mołodycz-Zastawne	3,000	0	0	0	3,000
6	Surmaczówka-Wólka Zap.-Nowa Grobla	8,000	0	0	0	8,000
7	Ryszkowa W. -Pochodaje-Surmaczówka	3,600	0	0	0	3,600
8	Szówsko, ul. Koniaczowska	3,546	0	0	0	3,546
9	Szówsko, ul. Sanowa	0,875	0,875	0	0	0
10	Szówsko, ul. Sanowa	0,650	0	0	0	0,650
11	Szówsko, ul. Floriańska	1,907	1,660	0,247	0	0
12	Szówsko, ul. Parkowa	0,557	0,450	0	0,107	0
13	Szówsko, ul. Wiosenna	0,800	0	0	0	0,800
14	Szówsko, ul. Kościelna	0,510	0,338	0	0	0,172
15	Szówsko, ul. Sportowa	0,790	0,745	0	0	0,45
16	Szówsko, ul. Sportowa	0,546	0	0	0	0,546
17	Szówsko, ul. Sportowa	0,480	0	0,480	0	0
18	Szówsko, ul. Pogodna	0,540	0,460	0	0	0,80
19	Szówsko, ul. Zielona	0,265	0	0,265	0	0
20	Szówsko, ul. Kasztanowa	0,411	0	0,301	0	0,110
21	Szówsko, ul. Słoneczna	1,010	0,430	0	0,130	0,450
22	Szówsko, ul. Polna	0,450	0	0	0	0,450
23	Szówsko, ul. Pieczarkowa	0,495	0	0	0	0,495
24	Szówsko, ul. Wola	1,500	1,500	0	0	0
25	Szówsko, ul. Setna	1,461	1,461	0	0	0
26	Szówsko, ul. Łąkowa	0,735	0	0	0	0,735
27	Szówsko, ul. Wolska	0,985	0	0	0	0,985
28	Szówsko, ul. Wrzosowa	0,312	0	0	0	0,312
29	Szówsko, ul. Farmerów	0,954	0	0	0	0,954
30	Szówsko, ul. Wyszyńskiego	0,512	0,419	0	0,93	0
31	Szówsko, ul. Nowa	0,133	0	0	0	0,133
32	Szówsko, ul. Kwiatowa	0,183	0,183	0	0	0
33	Szówsko, ul. Ogrodowa	0,190	0	0	0	0,190
34	Szówsko, ul. Sadowa	0,212	0	0	0	0,212
35	Szówsko, Oś. Milenijne	0,722	0,722	0	0	0
36	Wiązownica	6,600	4,200	1,250	0,500	0,650
37	Piwoda	3,400	0	0	3,400	0
38	Nielepkowice - Manasterz	1,650	0	0	0	1,650
39	Manasterz przez wieś	4,570	2,500	1,500	0,570	0
40	Terebień - Łapajówka	3,480	0	0	0	3,480
41	Łapajówka - Cetula	3,500	0	0	0	3,500
42	Radawa , droga Królewska	5,000	0	0	0	5,000
43	Zapałów - Korzenica	1,500	0	0	0	1,500
44	Ryszkowa Wola - Zapałów	2,350	0	0	2,000	0,350
45	Ryszkowa Wola - Chodanie	2,400	1,000	0	0	1,400
46	Radawa - Czerwona Wola	4,500	1,000	0	0	3,500
47	Radawa - Hule	1,700	0	0	0	1,700
48	Hojsaki Kościelne - Kopań	2,000	0	0	0	2,000
49	Pochodaje - Zapałów	1,200	1,200	0	0	0
		111,306	26,093	4,703	11,150	69,360

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Teren gminy Wiązownica nałożony jest na trójkąt dróg, którego wierzchołkami są miasta Jarosław – Sieniawa – Lubaczów. W/w drogi to:

- nr 870 Jarosław –Wiązownica – Sieniawa,
- nr 865 Jarosław – Oleszyce – Cieszanów – Bełżec,
- nr 867 Sieniawa – Wola Mołodycka – Oleszyce.

Ponadto drogi te zapewniają gminie połączenia krajowe i międzynarodowe poprzez poniższe węzły drogowe:

- W Lubaczowie:
 - drogę wojewódzką nr 865 – do Zamościa,
- W Jarosławiu:
 - drogę krajową nr 4 – Zgorzelec – Medyka,
 - drogę krajową nr 871 – do przejścia granicznego w Korczowej na granicy państwa z Ukrainą,
 - drogę krajową nr 98 – do Nowego Sącza,
 - drogę wojewódzką nr 890 - do Ustrzyk Dolnych,
 - drogę wojewódzką nr 884 – do Krosna,
- W Sieniawie:
 - drogę wojewódzką nr 835 – do Lublina i Warszawy,
 - drogę wojewódzką nr 862 – do Sandomierza.

Przez teren gminy przebiega również ponad 45 km dróg powiatowych zaprezentowanych w poniższej tabeli.

Tabela 17 Ewidencja dróg powiatowych które przebiegają przez teren gminy Wiązownica

Lp.	Nazwa drogi	Długość drogi na terenie gminy Wiązownica (km)	W tym o nawierzchni twardej (km)
1	Wiązownica – Radawa – Wola Mołodycka	16,548	16,548
2	Surmaczówka - Zapałów	10,879	10,424
3	Cetula -Piwoda	4,540	4,540
4	Wiązownica – Piwoda	6,165	6,165
5	Ryszkowa Wola - Laszki	2,500	2,500
6	Ryszkowa Wola - Korzenica	4,550	4,550
7	Jarosław – Wietlin - Łazy	0,625	0,625
	Razem	45,807	45,352

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Niezadowolający stan nawierzchni dróg to następstwo zarówno wzmożonego ruchu kołowego przy jednoczesnej słabej jakości materiałów używanych do budowy dróg, jak i braku dużych inwestycji drogowych. Dużym problemem jest brak chodników, który niesie ze sobą zagrożenie zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców.

2.5.2 Gospodarka wodna, odpadami i kanalizacja

Gmina Wiązownica jest zaopatrywana w wodę z dwóch ujęć wody podziemnej – „Szówsko-Koniaczów” i „Piwoda”. Studnie są eksploatowane pompami głębinowymi, a następnie uzdatniane w 2 automatycznych stacjach uzdatniania wody.

Tabela 11. Gospodarka wodno-ściekowa w Gminie Wiązownica

Wyszczególnienie		Jednostka miary	Ogółem stan na 31.12.2006 r.
Stacje uzdatniania wody		szt.	2
Sieć wodociągowa		km	159,96
Przyłącza prowadzące do budynków (gospodarstw) w tym do indywidualnych gospodarstw rolnych		km	64,93
		szt.	2 549
Zbiorcza sieć kanalizacji sanitarnej		szt.	1617
Przykanaliki prowadzące do budynków (gospodarstw) w tym do indywidualnych gospodarstw rolnych		km	66,74
		szt.	877
Indywidualne wiejskie oczyszczalnie ścieków w tym do indywidualnych gospodarstw		km	19,50
		szt.	422
Oczyszczalnia ścieków (zbiorczych)		szt.	-
ilość obiektów	przepustowość	szt.	-
		m ³ /dobę	1
			450

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Wiązownica.

Wszystkie miejscowości znajdujące się na terenie gminy Wiązownica są podłączone do sieci wodociągowej. Jednak duże straty wody na sieci powodują konieczność stopniowej wymiany odcinków sieci wodociągowej z rur stalowych – ocynkowanych na rury PE wraz z uzbrojeniem. Ponadto istnieje konieczność przebudowy sieci wodociągowej z podziałem na sekcje, tak aby była możliwość płukania sieci. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 159,96 km, a długość przyłączy do budynków mieszkalnych – 64,93 km.

Obecnie na terenie gminy, w miejscowości Wiązownica znajduje się 1 oczyszczalnia ścieków o przepustowości 450 m³/dobę, natomiast długość zbiorczej kanalizacji sanitarnej wynosi 66,74 km. Obecnie tylko miejscowość Szówsko oraz część Wiązownicy posiada sieć kanalizacji sanitarnej. W Zapałowie, Ryszkowej Woli i Piwodzie sieć kanalizacji sanitarnej znajduje się na osiedlach mieszkaniowych po byłych PGR – ach. Jednak wszystkie w/w miejscowości wyposażone w sieć kanalizacyjną to około 40 % terenów mieszkalnych w gminie. W związku z powyższym istnieje pilna potrzeba skanalizowania pozostałych miejscowości w gminie oraz rozbudowania oczyszczalni ścieków w Wiązownicy.

Problem gospodarki odpadami na terenie gminy Wiązownica nie został w pełni rozwiązany. Gmina corocznie wydaje około 40 000 zł na sprzątnięcie porzuconych w różnych miejscach śmieci oraz likwidację dzikich wysypisk, które stanowią poważne

zagrożenie dla środowiska. Problemu nie rozwiązały dostarczane dla każdej posesji pojemniki na odpady. Nie wszyscy mieszkańcy zawarli umowy z podmiotami uprawnionymi do wywozu nieczystości .

2.5.3 Gazyfikacja, elektryfikacja i telefonizacja

Gmina Wiązownica posiada dobre warunki ułatwiające inwestycje w dziedzinie sieci gazowych – położona jest w pobliżu Zakładów Gazowniczych Jarosław, które są głównym filarem gazownictwa w byłym województwie przemyskim. W obecnej chwili zgazyfikowane są miejscowości położone przy głównych drogach gminy – Szówsko, Piwoda, Wiązownica, Nielepkowice, Manasterz, Cetuła, Zapałów oraz Ryszkowa Wola (bez przysiółków). Północna część gminy, miejscowości związane z dużymi kompleksami leśnymi – Radawa, Mołodycz, Surmaczówka, Wólka Zapałowska - nie posiadają sieci gazowej.

Wszystkie miejscowości położone na terenie gminy Wiązownica są w pełni wyposażone w sieci energetyczne. Podstawowym węzłem energetycznym zasilającym gminę w energię elektryczną jest GPZ Munina – 100/15 kV.

W gminie Wiązownica telefony posiadają wszystkie miejscowości.

2.6 Kultura i turystyka

2.6.1 Walory turystyczne

W ostatnich latach odnotowano wzrost znaczenia lokalnej turystyki i agroturystyki w gminie Wiązownica. Fakt ten wiąże się m.in. z walorami przyrodniczymi gminy Wiązownica oraz licznymi atrakcjami turystycznymi. Charakterystyczne walory przyrodnicze to: czyste powietrze, ukształtowanie terenu, duże obszary lasów oraz zbiornik wodny w Radawie. Część obszaru gminy Wiązownica wchodzi w skład Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, obejmuje on tereny położone w środkowo zachodniej części byłego województwa przemyskiego. Południowa granica obszaru przebiega granicami wsi Wólka Zapałowska, Surmaczówka i Radawa. Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu w 48% zajmują lasy, zwłaszcza mieszane oraz bory, przy czym znaczną jego część stanowi duży kompleks tzw. Lasów Sieniawskich, stanowiących część dawnej Puszczy Solskiej. W dolinach rzek San i Lubaczówka zachowały się fragmenty lasów łągowych.

Największą atrakcją turystyczną gminy Wiązownica jest miejscowość letniskowa Radawa położona w pięknych lasach nad zalewem wodnym i rzeką Lubaczówką. Miejscowość ta poza walorami wypoczynkowo turystycznymi ma, znane już od czasów międzywojennych, walory klimatyczno-zdrowotne. Z racji tego, że klimat Radawy jest unikalny, leczy się tu otyłość, wysokie ciśnienie, choroby serca, nerwice, tarczycę i inne.

Na obszarze Radawy wybudowano indywidualne domki letniskowe oraz kilka dużych obiektów pełnosezonowych. W tym czasie powstał na rzece Lubaczówce zalew wraz z ośrodkiem sportowym. Na rzece Lubaczówka istnieje również mała elektrownia wodna. Obecnie Radawa dysponuje bazą turystyczną Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Jarosławiu, ośrodkiem wczasowo-rehabilitacyjnym należącym do Stowarzyszenia Ojca Pio w Jarosławiu oraz prywatnymi ośrodkami wypoczynkowymi. Na terenie miejscowości usytuowany jest także prywatny ośrodek jeździecko-hodowlany. Dodatkową atrakcją Radawy jest organizowany corocznie, odbywający się w czerwcu, zjazd zabytkowych motocykli przyciągający wielu uczestników i pasjonatów.

Wiązownica powstała prawdopodobnie w XIV wieku. Pierwsza wzmianka o tej wsi pochodzi 1448 roku. Pod koniec XIX wieku Wiązownica zaczęła się szybko rozwijać. W początkach XX wieku stała się dużym ośrodkiem koszykarstwa, które upadło w latach powojennych. Wiele zabytków znajdujących się na terenie wsi Wiązownica uległo całkowitemu lub częściowemu zniszczeniu w wyniku działań wojennych i powojennych. Obecnie na obszarze wsi zachowały się ślady wałów (prawdopodobnie grodziska). W czasie badań archeologicznych znaleziono tu również szczątki ceramiki łużyckiej i wczesnośredniowiecznej.

Dzieje ziem wchodzących obecnie w skład gminy związane są z bogatą historią rodu Sieniawskich i Czartoryskich.

Do najciekawszych zabytków gminy Wiązownica, wpisanych do rejestru możemy zaliczyć:

- zespół cerkwi greko-katolickiej Par. p.w. Św. Michała Archanioła w Ryszkowej Woli, cerkiew, murowana 1893-1897, dzwonnica murowana 1896,
- cerkiew greko-katolicka Par. p.w. Św. Kosmy i Damiana w Zapałowie, ob. Prawosławna, murowana, 1926-1927,
- cmentarz rzymsko-katolicki przy Kościele Parafialnym w Radawie, nagrobki z XIX wieku,
- cmentarz z I wojny światowej w Radawie, grobowce ziemne z ceramicznymi tabliczkami,
- cmentarz z I wojny światowej w Ryszkowej Woli, groby ziemne, przy głównej alei ceglany obelisk,
- cmentarz z I wojny światowej w Zapałowie, groby ziemne,

- cmentarz z I wojny światowej w Manasterzu, groby ziemne, w miejscu przecięcia alei kopiec ziemny.

Ponadto na terenie Gminy znajduje się wiele innych ciekawych obiektów, które nie są wpisane do rejestru zabytków.

2.6.2 Działalność kulturalna

Życie kulturalne gminy Wiązownica rozwija się zaledwie w kilku placówkach. Na terenie gminy działają Gminne Centrum Kultury w Wiązownicy oraz jego oddziały we wszystkich miejscowościach, a także remizy Ochotniczych Straży Pożarnych. W Wiązownicy i Nielepkowicach działają dwa zespoły folklorystyczne śpiewaczy ludowych, kapela ludowa w Manasterzu oraz zespół kabaretowy w Szówsku. Zespół Śpiewaczy w Wiązownicy powstał w 1987 roku. Jego repertuar to piosenki ludowe, weselne, patriotyczne. Jest laureatem I miejsca w Wojewódzkim Przeglądzie Kapel i Śpiewaków Ludowych w Dubiecku. W 1995 roku zdobył II miejsce w V Krajowym Przeglądzie Wiejskich Zespołów Artystycznych "Kielce 95" Zespół Śpiewaczy w Nielepkowicach był pierwszym tego typu zespołem na terenie gminy Wiązownica. Dwukrotnie uczestniczył w Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą, laureat Wojewódzkiego Przeglądu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Dubiecku. W działalności Domów Kultury i świetlic wiejskich przeważają prace związane z organizowaniem imprez rozrywkowych: zabawy, dyskoteki, gry sportowe. Praktykowane jest wypożyczanie sal na wesela i imprezy okolicznościowe. Świetlice często są miejscem narad i zebrań wiejskich. Do cyklicznych imprez gminnych należy zaliczyć m.in.: Święto babci i dziadka, Jasełka, Dzień matki, Dzień kobiet, Dzień dziecka, Dożynki, Biesiada nad Wyczawą oraz wiele innych imprez i wystaw np. rzeźby ludowej czy prac hafciarskich.

W gminie Wiązownica działa cztery placówki biblioteczne. Na jedną placówkę średnio przypada 180 czytelników w gminie i odpowiednio 418 w powiecie i 554 w województwie. Gmina pod względem ilości posiadania placówek bibliotecznych jest na trzecim miejscu razem z gminą Laszki i Pruchnik. Liczbę placówek bibliotecznych w gminie, powiecie i województwie obrazuje poniższa tabela.

Tabela 18 Biblioteki publiczne w gminie na tle powiatu i województwa.

Jednostka administracyjna	Czytelnicy	Placówki biblioteczne		Liczba ludności na jedną placówkę biblioteczną
		ogółem	w tym biblioteki i filie	
Gmina Wiązownica	680	4	4	2758
Powiat jarosławski	14 649	35	35	3 405
Województwo podkarpackie	413 567	746	700	2 813

Źródło: Główny Urząd Statystyczny: Rocznik Statystyczny Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – 2006

Na terenie gminy Wiązownica działa sześć Ludowych Zespołów Sportowych, są to:

- Ludowy Klub Sportowy „Golbalux” Wiązownica,
- Ludowy Klub Sportowy „Budowlani” Szówsko,
- Ludowy Klub Sportowy „Orkan” Zapałów,
- Ludowy Klub Sportowy Piwoda,
- Ludowy Klub Sportowy Ryszkowa Wola,
- Ludowy Klub Sportowy Mołodycz,
- Ludowy Klub Sportowy Manasterz,
- Ludowy Klub Sportowy Cetula.

Przy klubach działają drużyny seniorów, juniorów i trampkarzy. Największe sukcesy osiągają Kluby z Wiązownicy i Szówska rozgrywając mecze w lidze okręgowej. Już tradycją stało się organizowanie w każdym roku gminnych mistrzostw o puchar Wójta. Wieloma sukcesami może się pochwalić również koordynator sportu szkolnego, który w ramach Gminnego Szkolnego Związku Sportowego organizuje szereg międzyszkolnych i międzygimnazjalnych rozgrywek sportowych na terenie gminy. Zwycięzcy konkurują na szczeblu powiatowym i wojewódzkim.

2.6.3 Ścieżki przyrodnicze i turystyczne

Ścieżka Przyrodniczo – Dydaktyczna: „Łapajówka – Radawa” dla turystyki pieszej i rowerowej

Ścieżka została utworzona w 1999 r. dzięki staraniom nadleśnictwa Radymno. Przeznaczona jest dla turystyki pieszej i rowerowej, a jej podstawowy przebieg wyznacza nasyp dawnej kolejki wąskotorowej, wybudowanej w 1914 r. przez rodzinę Czartoryskich. Na trasie ścieżki rozlokowanych jest 10 przystanków wyposażonych w tablice

informacyjne. Kierunek zwiedzania wyznaczają biało – niebieskie znaki malowane na drzewach, o zmianie kierunku sygnalizują strzałki. Długość ścieżki wynosi 3,5 km, czas przejścia wynosi ok. 2,5 godz. Prezentowana ścieżka pozwala na zapoznanie się z interesującymi zbiorowiskami leśnymi Lasów Sieniawskich, funkcjonowaniem lasu jako miejsca bytowania licznych gatunków roślin i zwierząt, jego roli w przyrodzie i podstawowych zasadach zagospodarowania przez leśników. Dodatkowo ścieżka umożliwia zapoznanie się z niektórymi elementami bogatej historii tych terenów. Ścieżka biegnie przez lasy porastające teren między Radawą a Wiązownicą, stanowiące południową część tzw. Lasów Sieniawskich.

Szlak „3 dni rowerem po ziemi jarosławskiej”

Czas przejechania trasy rowerem wynosi 1 dzień (50 km): Jarosław – Wiązownica – Radawa – Mołodycz – Surmaczówka – Zapałów – Ryszkowa Wola – Laszki.

W przyszłości funkcje turystyczne, obok funkcji rolniczej, mogą odgrywać istotną rolę w rozwoju ekonomicznym gminy Wiązownica.

Na terenie lasów nadleśnictwa Radymno wyznaczone są trasy do uprawiania turystyki konnej, biegnące liniami oddziałowymi, łączą się z siecią dróg gminnych.

2.7 Dochody i wydatki Gminy

2.7.1 Dochody gminy

Poniższe tabele obrazują sytuację finansową gminy Wiązownica oraz jej możliwości w zakresie finansowania inwestycji.

W opracowaniu dotyczącym gminy Wiązownica p.t. *Finansowanie inwestycji infrastrukturalnych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej na przykładzie Gminy Wiązownica* zaprezentowano informacje o poziomie dochodów gminy. Według autora opracowania największym dochodem gminy są subwencje z budżetu państwa (oświatowa, wyrównawcza i równoważąca) stanowiące około 35 % dochodów. Znaczącą pozycją dochodową są dotacje celowe na pomoc społeczną wynoszące ok. 25 % dochodów, podatki od osób fizycznych i prawnych stanowią około 20 % dochodów. Dochody z gospodarki nieruchomościami wynoszą około 5 % ich całkowitej wielkości. Pozostałe dochody związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej, pomoc materialna dla uczniów, gospodarki leśnej, ochrony środowiska itp. stanowią ok. 15 % dochodów.

Tabela 19 Wykonanie dochodów budżetowych

Rodzaj dochodów	2004	2005	2006
Dochody ogółem (PLN)	16 337 130	18 857 048	21 860 868
w tym			
dochody własne (PLN)	4 362 682	4 861 631	5 180 342
subwencje + dotacje (PLN)	11 974 448	13 995 417	16 680 526

Źródło: Marek Kosior, *Finansowanie inwestycji infrastrukturalnych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej na przykładzie Gminy Wiązownica, (2007)*

2.7.2 Wydatki gminy

Według autora opracowania *Finansowanie inwestycji infrastrukturalnych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej na przykładzie Gminy Wiązownica* największymi wydatkami gminy są wydatki na oświatę i wychowanie stanowiące około 45 % ich wielkości. Wydatki na pomoc społeczną wynoszą ok. 25 % wielkości wydatków, a na administrację publiczną stanowią około 8 % wydatków gminy. Wydatkowane środki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska stanowią około 5 % ich wielkości. Pozostałe wydatki związane między innymi z realizacją zadań z gospodarki nieruchomości, zaopatrzenia w wodę, transportu, ochrony środowiska, bezpieczeństwa publicznego, kultury itp. stanowią ok. 17 % wydatków.

Tabela 20 Wykonanie wydatków budżetowych

Rodzaj wydatków	2004	2005	2006
Wydatki ogółem (PLN)	15 840 856	18 365 680	21 377 149
wydatki na inwestycje (PLN)	2 278 230	2 573 395	2 567 661
wydatki bieżące (PLN)	13 562 626	15 792 285	18 809 488
w tym			
wydatki na oświatę (PLN)	9 003 089	8 870 953	9 748 240

Źródło: Marek Kosior, *Finansowanie inwestycji infrastrukturalnych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej na przykładzie Gminy Wiązownica, (2007)*

Obecnie gmina Wiązownica nie ma problemów budżetowych, występuje płynność finansowa. Prowadzona polityka budżetowa (wydatki bieżące i inwestycyjne) jest prowadzona na miarę posiadanych środków.

Gmina Wiązownica uczestniczyła w procesie pozyskiwania środków unijnych na realizację inwestycji i otrzymała dofinansowanie na następujące projekty:

- **Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przykanalikami w miejscowości Szówsko**, program: PHARE INRED, data rozpoczęcia projektu: czerwiec 2003 r., dotacja: 1 682 713,21 zł,

- **Budowa sieci kanalizacji sanitarnej podciśnieniowej w m. Szówsko oraz rozbudowa oczyszczalni ścieków w m. Wiązownica**, program: SAPARD, data rozpoczęcia projektu: czerwiec 2003 r., dotacja: 1 682 713,21 zł,
- **Rozbudowa elementów publicznej infrastruktury turystycznej w celu zwiększenia atrakcyjności terenów rekreacyjnych w miejscowości Radawa**, data rozpoczęcia projektu: lipiec 2004 r., dotacja: 89 098,67 zł.

3. CZĘŚĆ PROGRAMUJĄCO - STRATEGICZNA

3.1 Analiza SWOT gminy Wiązownica

Analiza SWOT jest metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed gminą. Analiza dotyczy sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się gmina i pozwala sformułować koncepcje zrównoważonego rozwoju.

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego gminy. Obszar zagadnień charakteryzujących gminę Wiązownica i jej otoczenie podzielono na pięć grup:

- I. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA**
- II. TURYSTYKA I KULTURA**
- III. ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE**
- IV. GOSPODARKA**
- V. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNO-PUBLICZNA**

I. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Dobre warunki ułatwiające zgazyfikowanie gminy (położenie w pobliżu Zakładów Gazowniczych Jarosław),• Pełne zelektryfikowanie gminy,• Telefonizacja wszystkich miejscowości gminy,• Wszystkie miejscowości gminy podłączone do sieci wodociągowej,• Bliskość krajowych szlaków drogowych,• Dobrze rozwinięta sieć komunikacji lokalnej,• Wystarczające zasoby wodne ujęć wody,• Wysokie zaangażowanie społeczeństw lokalnych w realizację zadań z zakresu infrastruktury technicznej.	<ul style="list-style-type: none">• Nie w pełni zadowalający stan nawierzchni dróg gminnych i powiatowych,• Brak chodników,• Słabe skanalizowanie terenów gminy,• Zły stan techniczny gminnej oczyszczalni ścieków,• Nie zadowalający stan techniczny ujęć i stacji uzdatniania wody pitnej,• Kosztowny system odbioru ścieków sanitarnych,• Obecność dzikich składowisk odpadów,• Nie ma w gminie zaplecza informatycznego – brak ogólnodostępnego internetu,• Brak planu zagospodarowania przestrzennego,• Ograniczone w stosunku do potrzeb środki w budżecie gminy na rozwój infrastruktury,• Małe możliwości finansowe mieszkańców dla wspierania szybszego wyposażenia gospodarstw w niezbędną infrastrukturę techniczną.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Możliwość pozyskania funduszy unijnych na zadania związane z ochroną środowiska, w kwestiach istotnych dla gminy m.in. budowa gminnej oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacji sanitarnej wraz ze zmianą systemu z podciśnieniowej na grawitacyjno - pompową. Wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych, w tym z UE do poprawy stanu infrastruktury technicznej, Możliwości finansowe gminy pozwalające na pokrycie udziału własnego przy realizacji projektów w dziedzinie infrastruktury z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczające własne środki finansowe oraz środki z budżetu państwa na poprawę stanu infrastruktury technicznej, Niewykorzystanie możliwości jakie stwarzają zewnętrzne źródła finansowe, w tym z UE na poprawę stanu infrastruktury, Ograniczone możliwości pozyskania środków zewnętrznych na realizację infrastruktury z uwagi na wysoką konkurencyjność innych gmin. Niedostateczne tempo modernizacji dróg wojewódzkich i powiatowych. Brak wspólnych działań gminy i powiatu na rzecz rozwoju infrastruktury i ochrony środowiska.

II. Turystyka i kultura

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Unikalne walory przyrodnicze i krajobrazowe, Położenie części gminy na terenie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, Kompleksy turystyczno-rekreacyjne w Radawie i atrakcyjne turystycznie miejscowości sąsiadujące (zbiornik wodny, wysoka zawartość jodu w powietrzu co jest korzystne dla turystyki prozdrowotnej), Atrakcyjne obszary o dużych wartościach kulturowych Liczna sieć dróg gminnych, polnych (szlaki rowerowe, możliwość uprawiania turystyki konnej), W pełni oznakowana ścieżka przyrodniczo – dydaktyczna, Bliskość zabytkowych miast: Jarosławia , Przeworska i Lubaczowa Kompleksy leśne, Ciekawe oferty wypoczynkowe (ośrodek jeździecki, ośrodek sportu i rekreacji), Zabytki (cerkwie, zabytkowe cmentarze). 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca infrastruktura turystyczna, Słabe wykorzystanie walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy, Nie w pełni wykorzystane możliwości rekreacyjne zbiornika wodnego w Radawie i potencjału turystycznego sąsiednich miejscowości, Niezadawalająca jakość wody w zbiorniku wodnym w Radawie, Słabo rozwinięta informacja i promocja gminy w skali województwa podkarpackiego i całego kraju, Słabo rozwinięta baza hotelowo – gastronomiczna, Mała liczba gospodarstw agroturystycznych, Brak planu zagospodarowania przestrzennego gminy, co uniemożliwia wyznaczenie dodatkowych terenów pod inwestycje turystyczne i przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych, Słabo rozwinięte inicjatywy promujące lokalne tradycje kulturowe.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Możliwość wykorzystania terenów rekreacyjnych gminy jako zaplecza turystycznego okolicznych miast, Rozbudowa infrastruktury turystycznej w miejscowości Radawa, Możliwość pozyskania funduszy unijnych na zadania związane z ochroną 	<ul style="list-style-type: none"> Oferta turystyczna Przeworska i Jarosławia powoduje iż przyjezdni turyści omijają okoliczne gminy, Niedostateczne tempo modernizacji dróg wojewódzkich i powiatowych, co utrudnia dojazd do miejscowości atrakcyjnych turystycznie, Ograniczone możliwości pozyskania środków

<p>środowiska, w kwestiach istotnych dla gminy mających wpływ na poprawę infrastruktury turystycznej m.in. poprawa jakości wody na zbiorniku wodnym w Radawie poprzez budowę stacji oczyszczania wody,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych, w tym z UE do poprawy stanu infrastruktury turystycznej, • Możliwości finansowe gminy pozwalające na pokrycie udziału własnego przy realizacji projektów w dziedzinie infrastruktury z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z UE. 	<p>zewnętrznych na rozbudowę infrastruktury turystycznej z uwagi na wysoką konkurencyjność innych gmin.</p>
--	---

III. Rolnictwo i obszary wiejskie	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dość dobrze rozwinięta sieć gospodarstw rolnych pod względem ilościowym, • Duże kompleksy leśne, • Dostępność do odnawialnych źródeł energii – energia wody, wiatru, słoneczna i biomasy, • Rozwinięta produkcja rolnicza, • Warunki sprzyjające rozwojowi agroturystyki , • Możliwość pozyskania dopłat z UE ze względu na zakwalifikowanie gminy do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW). 	<ul style="list-style-type: none"> • Trudności producentów rolnych ze zbytem produktów rolnych, • Niska jakość gleb uprawnych, • Niewystarczająco rozwinięte lokalne przetwórstwo rolne, • Brak zorganizowanych grup producenckich w zakresie rolnictwa, • Mała wiedza rolników na temat nowych rozwiązań i możliwości w rolnictwie, • Mała liczba gospodarstw agroturystycznych, • Duży stopień rozdrobnienia gospodarstw, • Brak planu zagospodarowania przestrzennego, co uniemożliwia wybór priorytetowych obszarów rozwojowych terenów wiejskich gminy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Unowocześnianie gospodarstw rolnych i ich produkcji, • Powstanie grup producenckich które ustabilizują zbyt lokalnych produktów rolnych, • Rozwój zastosowań energii odnawialnej w indywidualnych gospodarstwach rolnych, • Powstanie gminnego ośrodka doskonalenia zawodowego dla rolników, • Rozwój w rolnictwie technologii bioagrotechnicznych, • Powstanie zasad kredytowania produkcji rolniczej z uwzględnieniem jej kapitałochłonności i cyklu produkcji, • Rozwój agroturystyki, • Rozwój gastronomii, • Możliwość wykorzystania 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak możliwości intensyfikacji produkcji rolnej ze względu na ochronę środowiska i usytuowanie na obszarze gminy Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, • Brak spójnej polityki rolnej w kraju i regionie, • Wysokie koszty produkcji rolnej wpływające na małą rentowność części gospodarstw, • Pozostawienie małych przedsiębiorców rolnych bez pomocy ze strony państwa, samorządów, • Brak ochrony krajowych i regionalnych rynków zbytu.

<p>środków z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z UE na współfinansowanie projektów gminy w zakresie infrastruktury, gospodarki, ekologii, edukacji, turystyki oraz na działalność gospodarczą indywidualnych przedsiębiorców, grupy producenckie i na działanie organizacji pozarządowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Możliwości finansowe gminy pozwalające na pokrycie udziału własnego przy realizacji projektów w dziedzinie infrastruktury z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z UE. 	
--	--

IV. GOSPODARKA	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość większych miast: Przeworska, Przemyśla, Lubaczowa i Jarosławia • Dobre przygotowanie zawodowe pracowników Urzędu Gminy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i priorytetowe traktowanie przedsiębiorczości przez władze gminy, • Gmina stanowi zaplecze gospodarcze dla miasta Jarosławia, • Powstawanie ponadlokalnych szlaków komunikacyjnych, które stymulować będą rozwój gospodarczy (m.in. mała obwodnica Jarosławia, trasa do przejścia drogowego w Hrebennem). 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak sektora dużych podmiotów gospodarczych, • Zbyt mała ilość zakładów produkcyjnych, a także usługowych i przetwórczych, • Niskie zasoby finansowe mieszkańców gminy na rozwój przedsiębiorczości, • Mała liczba gospodarstw agroturystycznych, • Słaby rozwój firm prowadzących ponadlokalną działalność gospodarczą, firmy przede wszystkim lokalne, • Braki w infrastrukturze drogowej i kanalizacyjnej, które hamują rozwój firm i powstawanie nowych przedsiębiorstw, • Brak planu zagospodarowania przestrzennego, co uniemożliwia wybór priorytetowych obszarów rozwoju gospodarki i zachęcenie przedsiębiorców do nowych inwestycji.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja społeczeństwa w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy, • Edukacja rolników w zakresie działalności pozarolniczej, • Polityka państwa, promująca przedsiębiorczość, • Powstanie zasad kredytowania działalności gospodarczej z uwzględnieniem jej kapitałochłonności i cyklu produkcji, • Możliwość wykorzystania środków z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z UE na współfinansowanie projektów gminy w zakresie infrastruktury, gospodarki oraz działalności gospodarczej indywidualnych przedsiębiorców i grup producenckich. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pozostawienie małych przedsiębiorców bez pomocy ze strony państwa, samorządów, • Rosnące oprocentowanie kredytów na prowadzenie działalności gospodarczej przez mieszkańców gminy.

V. Infrastruktura społeczno-publiczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zasoby siły roboczej, • Miejsca pracy w drobnych podmiotach gospodarczych i firmach rodzinnych, • Odpowiadająca potrzebom gminy sieć placówek oświatowych i wychowawczych , • Dobrze funkcjonujące przedszkola i szkoły, • Istnienie zespołów sportowych i aktywna ich działalność, • Funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Kultury, • Duży odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w populacji gminy, • Zaangażowanie władz samorządowych gminy w sprawy jej mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt małe środki finansowe na opiekę społeczną, • Duże koszty utrzymania obiektów oświatowych i publicznych , • Niezadawalające wyposażenie szkół w nowoczesne środki dydaktyczne, • Nie w pełni wykorzystywanie obiektów sportowych i rekreacyjnych, • Niewystarczająca infrastruktura sportowa (brak boisk), • nierozwinięte szkolnictwo średnie – brak szkół średnich, • Brak placów zabaw, • Niewystarczające zagospodarowanie centrów wsi, • Bariery architektoniczne, które utrudniają dostosowanie budynku Urzędu Gminy do potrzeb lokalnej społeczności i osób niepełnodprawnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie bazy dydaktyczno-oświatowej gminy oraz możliwości rekreacji w czasie wakacyjnym poprzez organizację wypoczynku zorganizowanego dla dzieci np. kolonie, • Stabilizacja krajowego, regionalnego i lokalnego rynku pracy – wzrost liczby ofert pracy w powiatowych urzędach pracy, • Ogólnokrajowa tendencja spadkowa poziomu bezrobocia, • Edukacja dorosłych, doksztacanie zawodowe i przekwalifikowania zawodowe, • Bliska odległość do ośrodków akademickich w Rzeszowie , Przemyślu i Jarosławiu, • Możliwość pozyskiwania środków finansowych na współfinansowanie projektów związanych z edukacją, budową aktywnych postaw obywatelskich, zwalczaniem bezrobocia, kulturą z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z UE. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odwrócenie się tendencji spadkowej poziomu bezrobocia – wzrost poziomu bezrobocia, • Brak motywacji społeczeństwa do edukacji, przekwalifikowań zawodowych, rozwoju przedsiębiorczości, • Odpływ ludzi młodych ze wsi do miast i emigracja zarobkowa zagranicę, • Pogarszający się stan zdrowia społeczeństwa, • Niewystarczające środki lub ich brak na profilaktykę zdrowia, relaks i wypoczynek.

3.2 Misja i wizja gminy Wiązownica

3.2.1 Misja gminy Wiązownica

Misja gminy Wiązownica na lata 2007-2020 została opracowana w ramach konsultacji społecznych i zawiera szerszy zakres aspiracji gminy w porównaniu z misją zawartą w poprzedniej *Strategii rozwoju gminy Wiązownica*. Wynika to z faktu, iż w świetle wojewódzkich dokumentów programujących oraz możliwości uzyskania wsparcia z dostępnych programów unijnych wystąpiła potrzeba poszerzenia zakresu działań gminy, aby w pełni zaspokoić potrzeby lokalnej społeczności. W misji zawarto atuty gminy takie jak walory turystyczne, ciągły rozwój przedsiębiorczości i infrastruktury w gminie, które stanowią szansę jej zrównoważonego rozwoju.

MISJA

Zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy gminy Wiązownica mający na celu stworzenie odpowiednich warunków do zwiększania poziomu życia tutejszej ludności i poziomu dochodów poprzez wykorzystanie walorów turystycznych gminy, rozwój przedsiębiorczości oraz infrastruktury technicznej i społecznej.

3.2.2 Wizja gminy Wiązownica

Na podstawie misji i w wyniku działań podjętych na przestrzeni lat 2007 - 2020 wizja gminy po przemianach będzie następująca:

WIZJA

W 2020 roku gmina Wiązownica w wyniku realizacji działań mających na celu wykorzystanie jej potencjału jakim jest przyjazna polityka dla rozwoju przedsiębiorczości, duża aktywność społeczna oraz atrakcyjność turystyczna stanie się bardzo dobrze rozwijającą się i konkurencyjną gminą, przyjazną mieszkańcom oraz otwartą dla inwestorów i turystów.

Bez precyzyjnie wytyczonych celów przełożonych na konkretne zadania podniesienie poziomu życia lokalnej społeczności oraz zrównoważony rozwój nie będzie możliwy, dlatego też sporządzana jest wizja gminy, która ma wytyczyć cel gminy w długookresowej perspektywie.

Wysoka atrakcyjność turystyczna gminy i położenie w pobliżu kilku ośrodków miejskich stanowi atut gminy, jednak braki w infrastrukturze drogowej oraz kanalizacyjnej, a także fakt iż gmina nie posiada *Planu zagospodarowania przestrzennego* sprawia, że rozwój gminy napotyka na poważne bariery. Najważniejszą rolą władz jest poszukiwanie nowych możliwości rozwoju, aktywizacji mieszkańców, a także sposobów na zwiększenie dochodów gminy. Dzięki tak ukierunkowanemu działaniu wizja gminy rozwijającej się, konkurencyjnej, przyjaznej mieszkańcom oraz otwartej dla inwestorów i turystów stanie się realna.

Priorytetowym przedsięwzięciem gminy będzie rozbudowa infrastruktury zarówno technicznej jak i turystycznej a tym samym pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości. Podstawowymi sektorami w ramach, których rozwijać się będzie przedsiębiorczość to

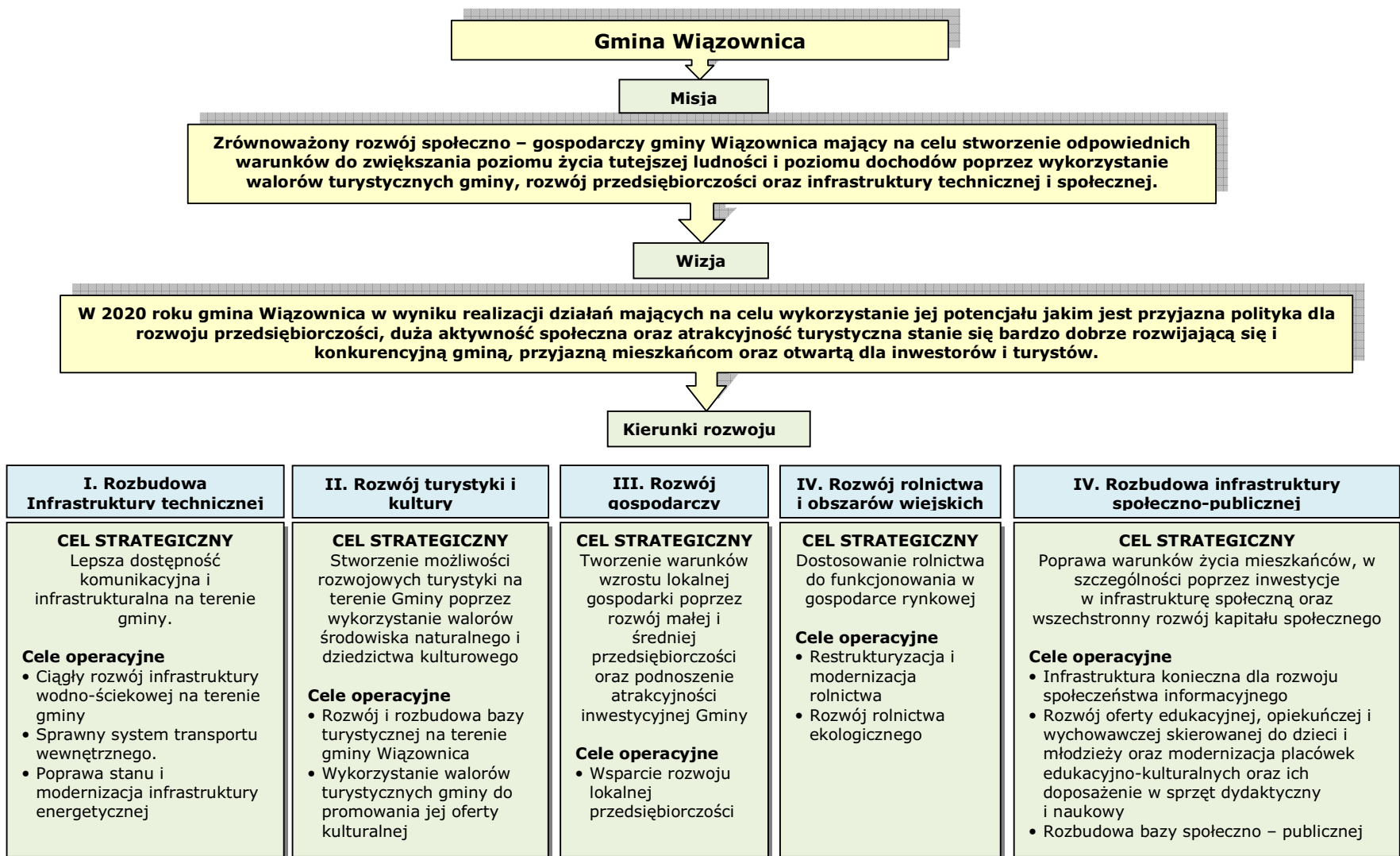
turystyka i rekreacja. Gmina dysponuje atutem w postaci zbiornika wodnego w Radawie, który stanowić będzie podstawę do rozwoju sektora turystycznego gminy. Wysoki stopień lesistości i niezniszczone środowisko naturalne stanowią ważny element zaplecza turystycznego i umożliwiają aktywność w kierunku agroturystyki.

Aby te zadania mogły być zrealizowane z sukcesem przeprowadzone zostaną inwestycje w rozwój infrastruktury technicznej. Tereny gminy są słabo skanalizowane, a istniejąca oczyszczalnia ścieków w niewielkim stopniu zaspokaja potrzeby mieszkańców. Powyższe problemy wymagają rozwiązania w pierwszym rzędzie, niezbędne są także inwestycje w poprawę stanu dróg gminnych oraz budowę chodników.

3.3 Cele i kierunki rozwoju gminy Wiązownica

Wyznaczenie celów, do których dążyć będą władze gminy oraz obszarów rozwoju, na które kładziony będzie szczególny nacisk pozwoli na realizację misji gminy i jej trwały wzrost gospodarczy. Wraz z ustaleniem kierunków rozwoju w strategii wyznaczone zostały zadania, których realizacja wpłynie będzie na funkcjonowanie gminy i życie mieszkańców w ciągu najbliższych kilku lat.

Wyznaczenie priorytetów pozwoli lokalnym władzom oraz innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gminy Wiązownica odpowiednio skoordynować zaplanowane projekty. W realizacji projektów ma pomóc strategia rozwoju gminy, która zawiera harmonogram przyszłych działań i hierarchizuje cele jakie wyznaczają przed sobą władze gminy. Hierarchizacja nastąpiła w wyniku konsultacji społecznych, dzięki którym mieszkańcy gminy Wiązownica zdecydowali, które cele są fundamentalne i umożliwiają dalszy rozwój ich miejscowości.

Głównym zadaniem władz samorządowych gminy jest ukształtowanie wizerunku gminy przyjaznej mieszkańcom, atrakcyjnej dla rozwoju działalności gospodarczej, zamieszkania, spędzania czasu wolnego oraz rozwoju turystyki i rekreacji. Pozwoli to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego.

Jednym z celów strategicznych gminy jest rozwój infrastruktury technicznej związanej z pełnym skanalizowaniem gminy poprzez rozbudowę kanalizacji oraz budowę nowej oczyszczalni ścieków. W wyniku realizacji powyższego celu poprawie ulegnie stan i sieć dróg, a także na terenie całej gminy dostępna będzie dobrze funkcjonująca sieć wodociągowa i gazowa zaspakajająca potrzeby mieszkańców gminy.

Turystyka i kultura to kolejny obszar rozwojowy gminy, dzięki realizacji założonych w tym obszarze celów poprawie ulegnie system infrastruktury rekreacyjnej dla mieszkańców i turystów odwiedzających ten teren. Stworzone zostaną warunki do rozwoju infrastruktury turystycznej w szczególności bazy hotelowo – gastronomicznej.

Ważnym obszarem rozwoju gminy będzie rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Główne kierunki to rozwój w zakresie usług około turystycznych, działalności produkcyjnej i przetwórstwa rolnego. Pomoc dla rozwoju sektora MŚP i realizacji działań będzie wspomagana dzięki krajowemu i regionalnemu dofinansowaniu, w tym ze środków UE.

Rozwój rolnictwa w gminie Wiązownica obejmie przede wszystkim jego restrukturyzację i modernizację. Wsparcie w realizacji tych celów stanowią będą fundusze regionalne i krajowe oraz środki UE. Dzięki wsparciu lokalnego samorządu i przy pomocy środków unijnych na terenie gminy Wiązownica pojawią się gospodarstwa ekologiczne produkujące zdrową żywność na rynek krajowy i zagraniczny. Wspólne działania gospodarstw rolnych i łączenie się w tzw. rolne grupy producenckie pozwolą na obniżenie kosztów produkcji rolnej oraz skuteczniejszą dystrybucję produktów rolnych. Dzięki temu będzie możliwe rozwinięcie przetwórstwa płodów rolnych na terenie gminy. Dodatkowym elementem pobudzającym rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich będą gospodarstwa agroturystyczne, które we własnym zakresie rozpoczną przetwarzanie swoich ekologicznych produktów rolnych i zaczną dystrybuować je wśród turystów odwiedzających gminę.

Rozwój sfery społecznej obejmie modernizację istniejącej bazy edukacyjno-kulturalnej oraz stworzenie lepszych warunków do edukacji młodzieży poprzez doposażenie w sprzęt dydaktyczny i naukowy placówek oświatowych. Gmina zadba o osoby niepełnosprawne poprzez likwidację barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej, a w szczególności w budynku urzędu gminy. Rozbudowa bazy społeczno – publicznej obejmie m.in. przygotowanie profesjonalnej infrastruktury

w postaci domów pomocy społecznej, ze względu na problem starzejącego się społeczeństwa.

3.4 Zadania realizacyjne gminy Wiązownica

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Wiązownica do 2020 r. zawiera uzgodnione podczas konsultacji społecznych zadania, które są zgodne z obszarami rozwojowymi gminy i wpisują się w wyznaczone przez gminę cele.

Zadania objęte strategią pozwalają na realizację idei zrównoważonego rozwoju w dziedzinie infrastruktury technicznej i społeczno - publicznej, gospodarki, rolnictwa oraz turystyki.

I. Obszar rozwojowy Rozbudowa Infrastruktury technicznej

CEL STRATEGICZNY Lepsza dostępność komunikacyjna i infrastrukturalna na terenie gminy.

Cel operacyjny: Ciągły rozwój infrastruktury wodno-ściekowej na terenie gminy.

ZADANIA

1. Budowa, rozbudowa i modernizacja systemów kanalizacyjnych na terenie gminy
2. Budowa gminnej oczyszczalni ścieków w Wiązownicy
3. Rozbudowa i modernizacja zbiornika wodnego w Radawie
4. Budowa stacji oczyszczania wody na zbiorniku wodnym w Radawie (poprawa jakości wód)
5. Rozbudowa i modernizacja systemu zbiórki odpadów i likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
6. Rozbudowa sieci wodociągowej
7. Budowa i modernizacja infrastruktury zapobiegającej skutkom powodzi
8. Poprawa stanu technicznego ujęć i stacji uzdatniania wody pitnej
9. Utworzenie monitoringu sieci wodno - kanalizacyjnej,
10. Rozbudowa ujęcia i stacji uzdatniania wody w Piwodzie

Cel operacyjny: Sprawny system transportu wewnętrznego.

ZADANIA

1. Modernizacja dróg
2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców poprzez budowę chodników
3. Budowa parkingów

Cel operacyjny: Poprawa stanu i modernizacja infrastruktury energetycznej.

ZADANIA

1. Budowa i rozbudowa infrastruktury związanej z energią odnawialną
2. Budowa systemów energetycznych wykorzystujących energię odnawialną z wykorzystaniem w budynkach użyteczności publicznej i placówkach oświatowych.

II. Rozwój turystyki i kultury

CEL STRATEGICZNY

Stworzenie możliwości rozwojowych turystyki na terenie Gminy poprzez wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego

Cel operacyjny: Rozwój i rozbudowa bazy turystycznej na terenie gminy Wiązownica

ZADANIA

1. Stworzenie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
 - Rozbudowa przystani sprzętu wodnego
 - Ścieżki rowerowe i spacerowe
 - Plac zabaw
2. Przygotowanie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych
3. Rozbudowa infrastruktury sanitarnej z wykorzystaniem środków dostępnych na ochronę środowiska
4. Wsparcie rozwoju turystycznego Radawy i miejscowości ościennych
5. Rozbudowa i promocja bazy noclegowej i gastronomicznej
6. Wsparcie dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych
7. Modernizacja ośrodków kultury na terenie Gminy

Cel operacyjny: Wykorzystanie walorów turystycznych gminy do promowania jej oferty kulturalnej

ZADANIA

1. Organizacja i promocja imprez kulturalnych
2. Podjęcie działań promujących gminę:
 - Druk materiałów promocyjnych i historycznych
 - Współpraca z mediami
 - Współpraca z gminami o profilu turystycznym
 - Promocja walorów przyrodniczych gminy
3. Organizacja wymiany kulturowej poprzez kontakty z gminami partnerskimi w Polsce

III. Rozwój gospodarczy

CEL STRATEGICZNY

Tworzenie warunków wzrostu lokalnej gospodarki poprzez rozwój małej i średniej przedsiębiorczości oraz podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy

Cel operacyjny: Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

ZADANIA

1. Prowadzenie preferencyjnej polityki podatkowej dla nowo powstającej przedsiębiorczości
2. Wzmocnienie jakościowego zasobu pracy regionu:
 - Organizacja szkoleń umożliwiających przekwalifikowanie osobom bezrobotnym oraz zagrożonym utratą pracy
 - Organizacja szkoleń o tematyce dotyczącej powstawania i prowadzenia firmy
3. Stworzenie punktów konsultacyjno-doradczych dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą oraz dla przedsiębiorców chcących świadczyć działalność doradczą w zakresie podatków, finansów, inwestycji itp.
4. Współpraca z innymi organizacjami i instytucjami działającymi na terenie gminy na rzecz rozwoju gospodarczego
5. Wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw specjalizujących się w zakresie ekologicznej produkcji, handlu i usług
6. Wspieranie tworzenia pozarolniczych rodzajów działalności gospodarczej
7. Opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego

IV. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

CEL STRATEGICZNY Dostosowanie rolnictwa do funkcjonowania w gospodarce rynkowej

Cel operacyjny: Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa

ZADANIA

1. Podnoszenie efektywności produkcji rolniczej
2. Podnoszenie kwalifikacji rolników poprzez organizację szkoleń
3. Realizacja działań na rzecz efektywnego wykorzystania środków z Unii Europejskiej skierowanych do sektora rolnego
4. Organizacja systemu informacji dla rolników
5. Tworzenie warunków dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego
6. Wspieranie tworzenia grup producenckich które ustabilizują zbyt lokalnych produktów rolnych
7. Utworzenie gminnego ośrodka doskonalenia zawodowego dla rolników
8. Wspieranie współpracy leśników z samorządem lokalnym.

Cel operacyjny: Rozwój rolnictwa ekologicznego

ZADANIA

1. Wspieranie gospodarstw, które produkują żywność ekologiczną
2. Rozpowszechnianie rolnictwa ekologicznego

V. Rozbudowa infrastruktury społeczno-publicznej

CEL STRATEGICZNY Poprawa warunków życia mieszkańców, w szczególności poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną oraz wszechstronny rozwój kapitału społecznego

Cel operacyjny: Infrastruktura konieczna dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego

ZADANIA

1. Informatyzacja Urzędu Gminy Wiązownica
2. Budowa internetowej sieci szerokopasmowej ogólnie dostępnej dla mieszkańców

Cel operacyjny: Rozwój oferty edukacyjnej, opiekuńczej i wychowawczej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz modernizacja placówek edukacyjno-kulturalnych oraz ich wyposażenie w sprzęt dydaktyczny i naukowy

ZADANIA

1. Rozwój możliwości edukacyjnych i rozwojowych dzieci poprzez wykorzystanie zasobów gminy jakim jest zaplecze turystyczno – rekreacyjne (ścieżki edukacyjne) i sportowe
2. Utworzenie szkoły średniej na terenie gminy
3. Zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży poprzez zajęcia sportowe, doształcanie, rozwijanie zainteresowań.
4. Rozbudowa infrastruktury sportowo-oświatowej m.in. boiska zlokalizowane przy szkołach
5. Działania skierowane na wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne i sprzęt sportowy

Cel operacyjny: Rozbudowa bazy społeczno – publicznej gminy

ZADANIA

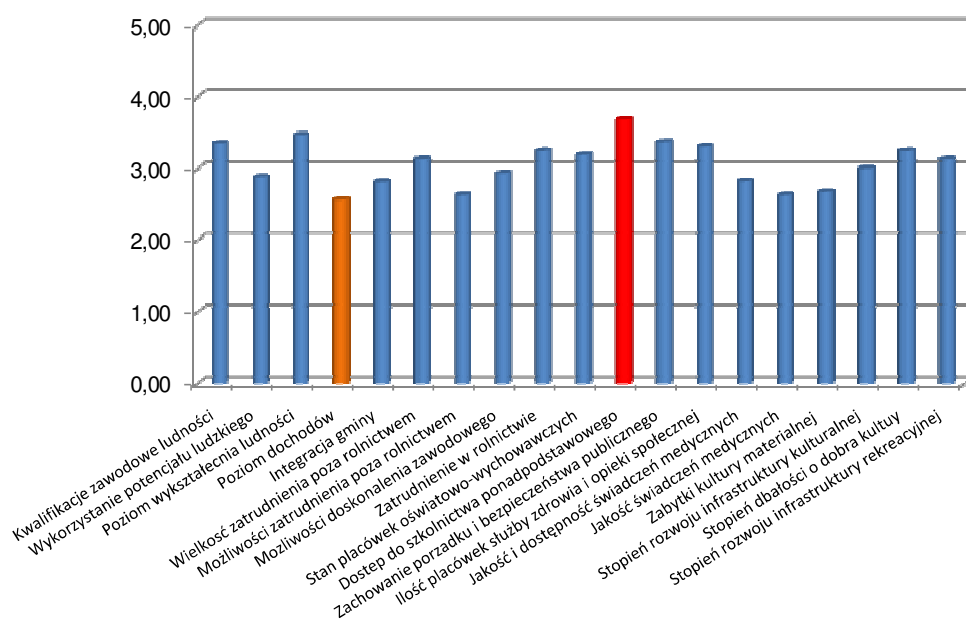
1. Modernizacja i likwidacja barier architektonicznych w budynku Urzędu Gminy
2. Budowa ośrodka opiekuńczego dla osób starszych i niepełnosprawnych
3. Wsparcie zagospodarowania i rozwoju centrów wsi

3.5 Analiza potrzeb i uwarunkowań rozwojowych gminy Wiązownica na podstawie badań ankietowych

Aby rozpoznać potrzeby gminy Wiązownica przygotowano dwie ankiety, które rozdano mieszkańcom podczas debaty społecznej. Pierwsza, złożona z pytań otwartych *Ankieta potrzeb rozwojowych gminy* (Załącznik nr 1) miała na celu wskazanie najistotniejszych zaniem mieszkańców problemów i potrzebnych zmian. Druga ankieta służyła ocenie zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań oddziałujących na rozwój gminy (Załącznik nr 2).

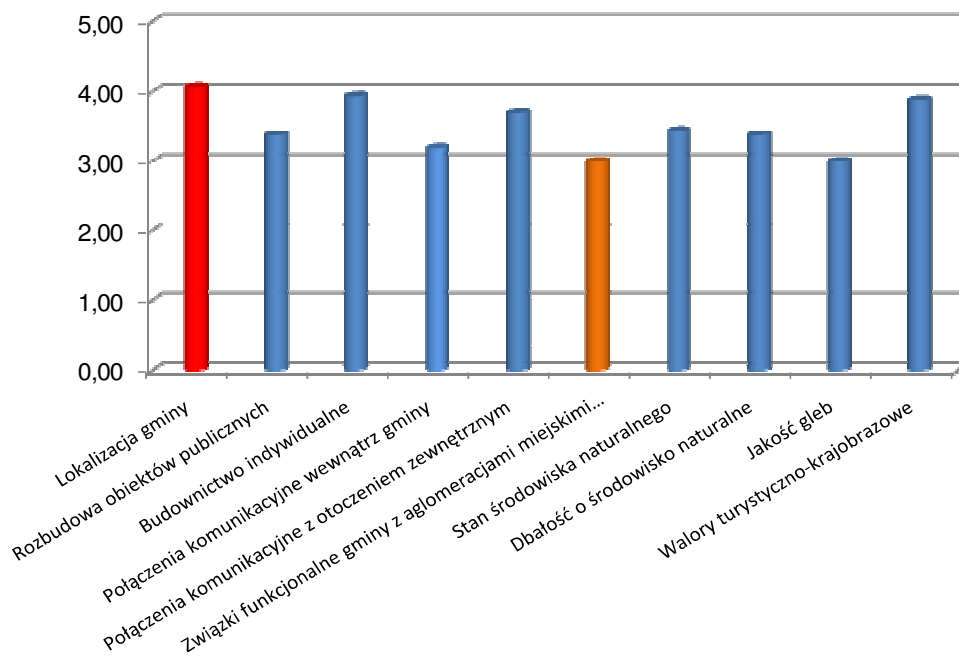
W ankiecie uwarunkowań rozwojowych respondenci kwantyfikowali w skali 1-5 (1 - źle, 5 - dobrze) podstawowe aspekty społeczno - gospodarcze gminy. Po uśrednieniu otrzymanych wyników okazało się, że najlepiej oceniany jest obszar **położenie i środowisko przyrodnicze** - 3,49, podobnie obszar **infrastruktura techniczna** - 3,41 w ramach którego najslabiej oceniono sieć kanalizacyjną, a najlepiej stopień elektryfikacji, zwodociągowanie gminy i telefonizację. Najgorzej mieszkańcy ocenili **gospodarkę i rolnictwo** - 3,03; źle postrzegana jest baza przetwórstwa produktów rolnych i rynki zbytu płodów rolnych oraz możliwość pozyskania kapitału zewnętrznego. Na poniższym wykresie przedstawiono badania sfery społecznej gminy. Ankietowani mieszkańcy najgorzej ocenili poziom dochodów w gminie, a najlepiej dostęp do szkolnictwa ponadpodstawowego.

Wykres 9 Wyniki ankiety uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie i rozwój gminy Wiązownica – **sfera społeczna**

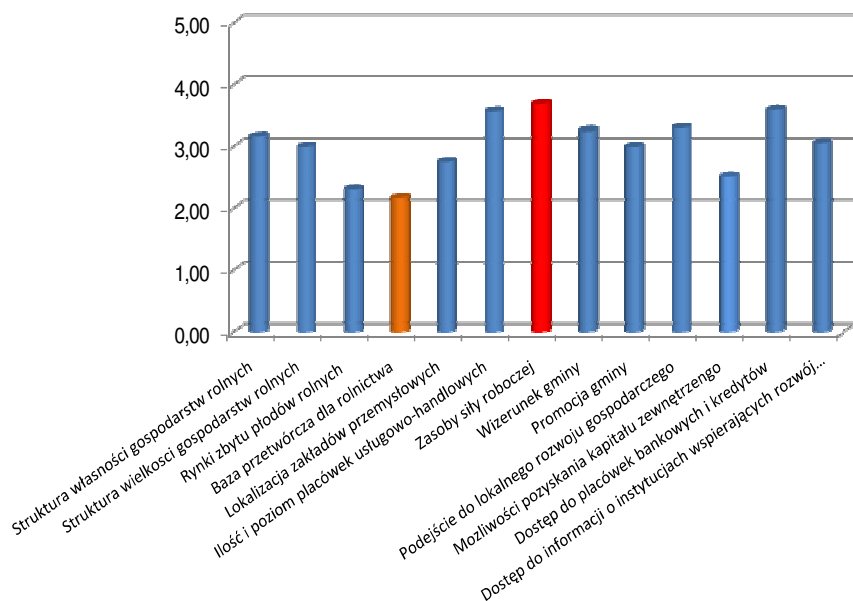
Podczas analizy środowiska przyrodniczego i położenia gminy ankietowani ocenili, iż najbardziej korzystnym elementem tej sfery jest lokalizacja, natomiast najniżej ocenili związki funkcjonalne gminy z aglomeracjami miejskimi województwa.

Wykres 10 Wyniki ankiety uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie i rozwój gminy Wiązownica – **położenie – środowisko przyrodnicze**

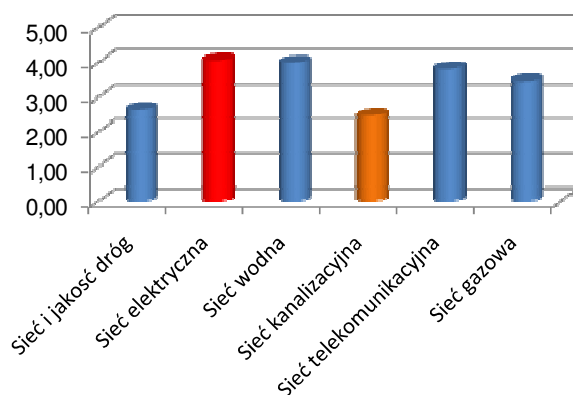
W pytaniu dotyczącym stanu gospodarki i rolnictwa w gminie mieszkańcy ocenili, iż najmocniejszą stroną gminy są zasoby siły roboczej, natomiast najbardziej niezadowoleni byli z bazy przetwórczej dla rolnictwa.

Wykres 11 Wyniki ankiety uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie i rozwój gminy Wiązownica – **gospodarka i rolnictwo**

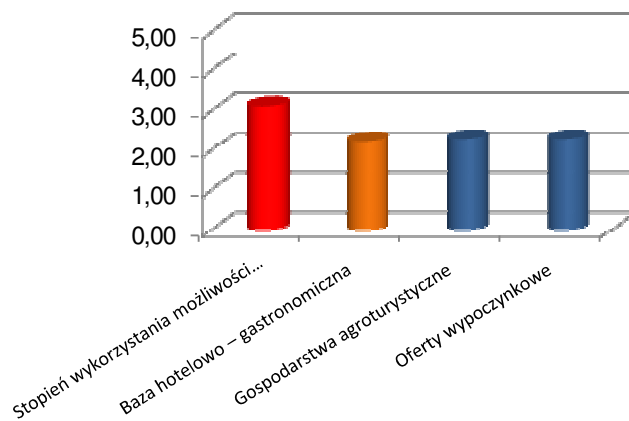
Mieszkańcy wysoko ocenili całą sferę infrastruktury technicznej w gminie, jednak najwięcej braków widzą w poziomie skanalizowania gminy.

Wykres 12 Wyniki ankiety uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie i rozwój gminy Wiązownica – **infrastruktura techniczna**

W dziedzinie turystyki najwyżej oceniono stopień wykorzystania możliwości rekreacyjnych zbiornika wodnego w Radawie, a najniżej bazę hotelowo – gastronomiczną.

Wykres 13 Wyniki ankiety uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie i rozwój gminy Wiązownica – **turystyka**

Dodatkowymi problemami jakie mieszkańcy gminy zaznaczyli w części opisowej ankiet były:

- potrzeba przekształcenia gminy z rolniczej na około-rolniczą,
- brak placów zabaw,
- potrzeba pilnej budowy oczyszczalni ścieków, która blokuje rozwój turystyczny i gospodarczy gminy,
- brak inwestorów zewnętrznych,
- wysokie bezrobocie,
- brak chodników,
- niedoinwestowanie w atrakcyjne turystycznie miejscowości: Surmaczówka, Mołodycz, Cetula,
- brak bazy rekreacyjno-sportowej przy szkołach i klubach sportowych,
- niezadowalająca jakość dróg gminnych.

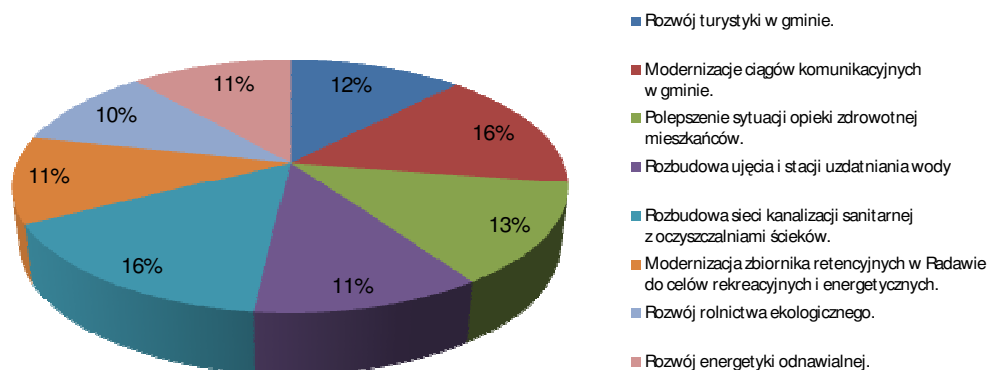
Respondenci zostali także poproszeni o ocenę trendów rozwojowych w poszczególnych obszarach. Z zebranych ankiet wynika, że najsłabiej rozwija się sfera społeczna gminy oraz gospodarka i rolnictwo. Z odpowiedzi respondentów wynika, że w większości obszarów panuje stagnacja. Najlepiej rozwijającym się w gminie obszarem, jest wg respondentów turystyka.

W ankiecie otwartej mieszkańcy odpowiadali między innymi na pytania: z jakimi trudnościami boryka się gmina i jak można je zwalczać, wykorzystując rysujące się szanse. Wyniki ankiet przedstawiono poniżej.

Za najważniejsze zagadnienia do realizacji w ciągu najbliższych 6 lat w gminie Wiązownica ankietowani uznali:

- rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej z oczyszczalniami ścieków,
- modernizację ciągów komunikacyjnych,
- polepszanie sytuacji opieki zdrowotnej,
- rozwój turystyki wykorzystującej walory przyrodnicze i krajobrazowe,
- modernizacja zbiornika retencyjnego w Radawie do celów rekreacyjnych i energetycznych,
- rozbudowa ujęcia i stacji uzdatniania wody,
- rozwój energetyki odnawialnej,
- rozwój rolnictwa ekologicznego.

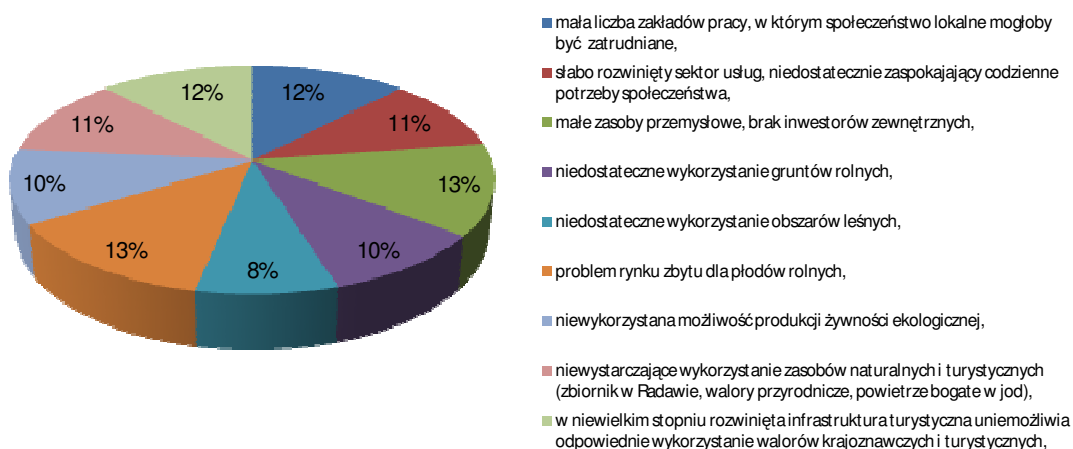
Wykres 14 Wyniki ankiety - pytanie 1: Wymień najważniejsze problemy do rozwiązania w gminie Wiązownica, wg stopnia ważności na najbliższe 6 lat.

Na pytanie dotyczące oceny zasobów gminy: produkcyjnych, gruntów oraz atrakcyjnego położenia, ankietowani uznali, że na terenie gminy jest:

- problem ze zbytem pól rolnych,
- małe zasoby przemysłowe, brak inwestorów zewnętrznych,
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, nie w pełni wykorzystująca walory krajobrazowe terenu gminy.
- zbyt mała liczba zakładów pracy, w których społeczeństwo lokalne mogłoby być zatrudniane,
- słabo rozwinięty sektor usług, niedostatecznie zaspakajający codzienne potrzeby społeczeństwa,
- mało wykorzystany potencjał produkcji żywności ekologicznej,
- niedostateczne wykorzystanie zasobów gruntów rolnych.

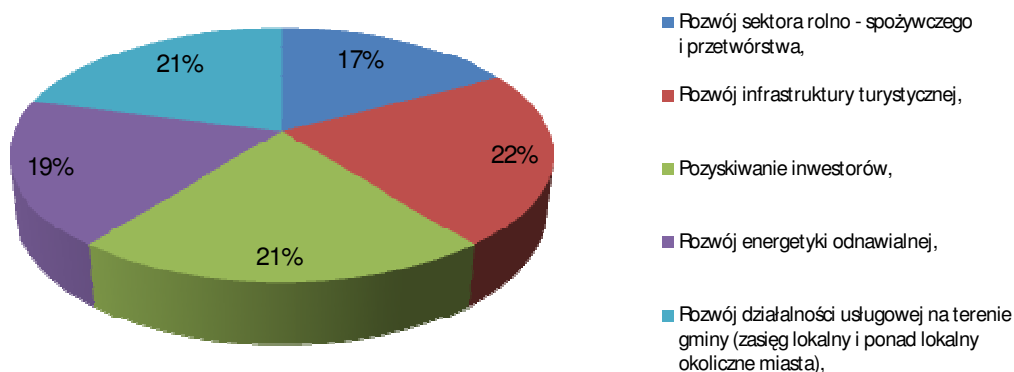
Wykres 15 Wyniki ankiety - pytanie 2: Czy Twoim zdaniem właściwe wykorzystane są na terenie gminy zasoby.

Na podstawie ankietowania uzyskano informacje, jakie możliwości rozwojowe dla gminy widzą jej mieszkańcy. Większość z nich wymieniła:

- rozwój infrastruktury turystycznej,
- pozyskanie inwestorów,
- rozwój działalności usługowej na terenie gminy (zasięg lokalny i ponad lokalny, okoliczne miasta),
- rozwój energetyki odnawialnej,
- rozwój sektora rolno - spożywczego i przetwórstwa.

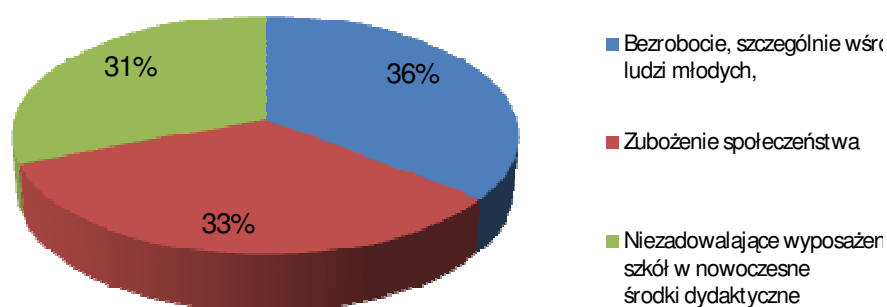
Wykres 16 Wyniki ankiety - pytanie 3: Jakie możliwości rozwojowe widziałbyś dla Twojej gminy?

Ankieta miała również za zadanie ustalenie najpilniejszych do rozwiązania problemów społecznych. Według opinii osób udzielających odpowiedzi jest to:

- bezrobocie wśród osób młodych,
- zubożenie społeczeństwa,
- niezadawalające wyposażenie szkół w nowoczesne środki dydaktyczne.

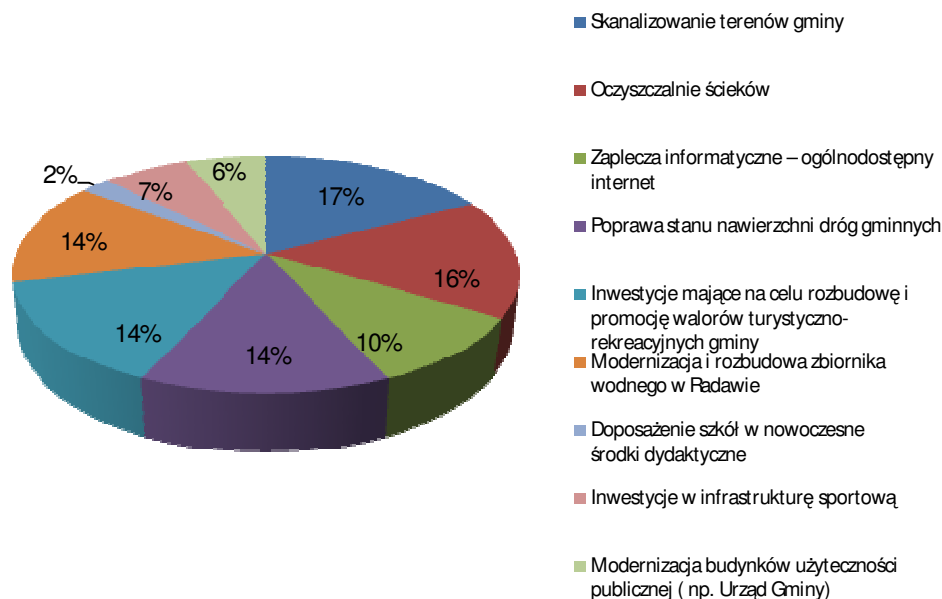
Wykres 17 Wyniki ankiety - pytanie 4: Jakie problemy społeczne w gminie uważasz za wymagające najpilniejszego rozwiązania?

Na podstawie ankiety uzyskano informacje, jakie kierunki rozwoju i modernizacji terenów gminy Wiązownica powinny być priorytetowe w trakcie pozyskiwania funduszy unijnych. Większość ankietowanych wymieniła następujące kierunki rozwoju i modernizacji:

- skanalizowanie terenów gminy,
- oczyszczalnie ścieków,
- poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych,
- inwestycje mające na celu rozbudowę i promocję walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy,
- modernizację i rozbudowę zbiornika wodnego w Radawie,
- doposażenie szkół w nowoczesne środki dydaktyczne,
- zaplecze informatyczne – ogólnodostępny internet,
- inwestycje w infrastrukturę sportową,
- modernizację budynków użyteczności publicznej (np. Urząd Gminy).

Wykres 18 Wyniki ankiety - pytanie 5: Jakie Państwa zdaniem kierunki rozwoju i modernizacji terenów gminy Wiązownica powinny być priorytetowe w trakcie pozyskiwania funduszy unijnych?

Wyniki zebranych ankiet oraz przeprowadzonej debaty stanowiły podstawę dla sformułowania misji oraz celów i zadań, jakie muszą zostać zrealizowane aby w kilkuletniej perspektywie Wiązownica przeobraziła się w prężnie rozwijającą się gminę.

3.6 Powiązania Strategii rozwoju gminy Wiązownica z dokumentami programowymi

3.6.1 Strategia rozwoju powiatu jarosławskiego

Stworzenie strategii rozwoju gminy Wiązownica spójnej ze strategią rozwoju powiatu jarosławskiego jest szczególnie ważne dla prawidłowego rozwoju i współpracy tych jednostek samorządowych. Gmina Wiązownica powinna realizować strategię, zgodną z kierunkami rozwoju całego powiatu. Strategie te powinny być ze sobą powiązane i wzajemnie się uzupełniać.

W *Strategii rozwoju powiatu jarosławskiego* wyróżniono główne priorytety wraz z zadaniami strategicznymi, które są spójne ze *Strategią rozwoju gminy Wiązownica*. Priorytety powiatu dotyczą m.in.:

- wszechstronnego **rozwoju gospodarczego**, który realizowany będzie poprzez:
 - podejmowanie działań wspierających innowacyjność na terenie powiatu,
 - przygotowanie terenów dla potencjalnych inwestorów,

- dostosowanie szkolnictwa do potrzeb lokalnego rynku pracy,
 - poprawę infrastruktury technicznej na terenach wiejskich.
 - wspieranie działań w zakresie zwiększenia mobilności i przedsiębiorczości mieszkańców terenów wiejskich powiatu,
 - rozwój i promocja agroturystyki,
 - dobry klimat dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą,
 - pomoc w załatwianiu formalności i pokonywaniu barier urzędniczych,
 - wspieranie działań w zakresie usprawnienia obiegu informacji w sektorze rolnym,
 - informowanie rolników o aspektach pomocy z UE,
 - wspieranie i promocja działań dotyczących przedsięwzięć turystycznych,
 - promowanie walorów turystycznych, przyrodniczych i krajobrazowych powiatu,
 - rozwijanie i promocja agroturystyki.
- wsparcie **ekologii**, która realizowana będzie poprzez:
- budowę składowiska odpadów komunalnych,
 - rozbudowę sieci wodno - ściekowej i kanalizacyjnej,
 - stworzenie systemu gospodarki odpadami,
 - ochronę czystości wód,
 - promowanie edukacji ekologicznej,
 - wykorzystanie miejsc ciekawych pod kątem przyrodniczym do edukacji proekologicznej,
 - wspieranie publikacji proekologicznych wydawanych na terenie powiatu,
 - rekultywację terenów zdegradowanych,
 - zwiększenie częstotliwości kontroli w zakresie przestrzegania ochrony środowiska.
- wsparcie **rozwoju społecznego**, które realizowane będzie poprzez:
- racjonalizację bazy szpitalnej,
 - realizowanie i wspieranie programów profilaktyki i promocji zdrowia dla mieszkańców powiatu,
 - monitorowanie ilości i jakości świadczonych usług oraz stanu zdrowia mieszkańców powiatu,
 - realizację inicjatyw mających na celu poprawę bezpieczeństwa na terenie powiatu,
 - wspieranie działań mających na celu poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego,
 - opracowanie systemu monitorowania miejsc stanowiących potencjalne zagrożenie,

- opracowanie właściwego systemu dotacji,
- włączenie organizacji pozarządowych w prace Komisji Rady Powiatu,
- promocja inicjatyw prospołecznych,
- rozwój **infrastruktury technicznej**, który realizowany będzie poprzez:
 - poprawę stanu nawierzchni dróg,
 - wspieranie budowy obwodnic,
 - monitorowanie oraz koordynacja rozwoju sieci informatycznych na obszarze powiatu,
 - opracowanie „Mapy zagospodarowania powiatu” pod kątem funkcji przewidzianej w gminnych planach zagospodarowania dla poszczególnych fragmentów obszarów gmin powiatu jarosławskiego,
 - tworzenie samorządowego lobbingu na rzecz pozyskiwania inwestorów skłonnych do prowadzenia działalności na terenach wiejskich,
 - usprawnienie komunikacji w powiecie,
 - wspieranie budowy chodników i ścieżek rowerowych,
 - uporządkowanie sprawy dróg miejsko-gminnych według zasady "zarządzanie jak najbliżej użytkownika".

3.6.2 Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020

Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007 - 2020 została przyjęta przez Sejmik Województwa 20 października 2006 r. i jest kluczowym dokumentem programowania rozwoju województwa do roku 2020. Strategia realizowana będzie przede wszystkim poprzez *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*, a okres jej obowiązywania obejmuje perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2007 – 2013. Powiązania *Strategii rozwoju gminy Wiązownica* z osiami priorytetowymi RPO na lata 2007 -2013 przedstawia wykres nr 19.

Strategia rozwoju województwa podkarpackiego wyznacza cele i działania, których realizacja doprowadzić ma do podniesienia konkurencyjności regionu oraz przełamania istniejących problemów strukturalnych, gospodarczych i społecznych. Celem strategicznym jest „podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności”.

W *Strategii rozwoju województwa podkarpackiego* wyznaczono 8 głównych obszarów rozwojowych województwa:

- gospodarka regionu,

- infrastruktura techniczna,
- obszary wiejskie i rolnictwo,
- ochrona środowiska,
- kapitał społeczny,
- współpraca międzynarodowa,
- ochrona zdrowia,
- zabezpieczenie społeczne.

W przedstawionych obszarach przyjęto następujące priorytety rozwoju, które wpisują się w *Strategię rozwoju gminy Wiązownica*:

- rozwój przedsiębiorstw, szczególnie małych i średnich, poprzez wsparcie finansowe oraz instytucjonalne,
- działania na rzecz podniesienia atrakcyjności regionu dla rozwoju inwestycji,
- turystyka jako czynnik rozwoju społeczno – gospodarczego województwa,
- wspieranie inwestycji komunikacyjnych: drogowych, kolejowych i lotniczych,
- wspieranie inwestycji z zakresu gospodarki wodno – ściekowej,
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu,
- poprawa sprawności funkcjonowania regionalnego systemu usług telekomunikacyjnych,
- rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczej w warunkach zrównoważonego rozwoju,
- odnowa wsi oraz modernizacja przestrzeni wiejskiej,
- wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych,
- rozwój rynku rolnego,
- ochrona wód i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi,
- ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrażanie nowoczesnych systemów gospodarki odpadami,
- zapewnienie jak najlepszej jakości powietrza i gleb oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko hałasu i promieniowania elektromagnetycznego,
- zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- poprawa jakości systemu edukacji jako warunek pogłębiania wiedzy i wzrostu kompetencji,
- wzmocnienie jakościowego rozwoju zasobów pracy regionu,
- rozwój kultury,
- wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego,

- tworzenie warunków do podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych i pozyskiwania inwestycji,
- współpraca na rzecz rozwoju turystyki, ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,
- zachowanie obszarów cennych krajobrazowo oraz ochrona środowiska przyrodniczego,
- zmniejszenie zachorowalności oraz umieralności w społeczeństwie,
- koordynacja działań w zakresie ochrony zdrowia oraz poprawy bezpieczeństwa ludności,
- wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- tworzenie warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dziećmi,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej oraz rozwój zawodowy kadr pomocy społecznej,
- propagowanie i rozwijanie obywatelskiego uczestnictwa w zaspokajaniu ludzkich potrzeb.

Wykres 19 Potencjalne możliwości finansowania realizacji Strategii gminy Wiązownica w ramach osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2007 – 2013

Strategia rozwoju gminy Wiązownica

Potencjalne możliwości finansowania realizacji Strategii Gminy Wiązownica w ramach osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego				
Cel operacyjny: Ciągły rozwój infrastruktury wodno-ściekowej na terenie gminy.	Cel operacyjny: Poprawa stanu i modernizacja infrastruktury energetycznej.	Cel operacyjny: Sprawny system transportu wewnętrznego	Cel operacyjny: Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa	Cel operacyjny: Rozwój rolnictwa ekologicznego
Oś priorytetowa 4. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom <i>Infrastruktura ochrony środowiska</i>	Oś priorytetowa 2. Infrastruktura techniczna <i>Infrastruktura energetyczna</i>	Oś priorytetowa 2. Infrastruktura techniczna <i>Infrastruktura komunikacyjna</i> Oś priorytetowa 7. Spójność wewnątrzregionalna <i>Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo</i>	Oś priorytetowa 4. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom <i>Infrastruktura ochrony środowiska</i>	Oś priorytetowa 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka <i>Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu</i>
Cel operacyjny: Rozwój oferty edukacyjnej, opiekuńczej i wychowawczej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz modernizacja placówek edukacyjno-kulturalnych oraz ich wyposażenie w sprzęt dydaktyczny i naukowy		Cel operacyjny: Infrastruktura konieczna dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego		Cel operacyjny: Wykorzystanie walorów turystycznych gminy do promowania jej oferty kulturalnej
Oś priorytetowa 4. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom <i>Zachowanie oraz ochrona bioróżnorodności biologicznej i krajobrazowej</i> Oś priorytetowa 5. Infrastruktura publiczna <i>Infrastruktura edukacyjna</i> <i>Infrastruktura sportowa i rekreacyjna</i>		Oś priorytetowa 3. Społeczeństwo informacyjne Oś priorytetowa 5. Infrastruktura publiczna		Oś priorytetowa 4. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom <i>Zachowanie oraz ochrona bioróżnorodności biologicznej i krajobrazowej</i> Oś priorytetowa 5. Infrastruktura publiczna Oś priorytetowa 6. Turystyka i kultura
Cel operacyjny: Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości		Cel operacyjny: Rozbudowa bazy społeczno – publicznej gminy		Cel operacyjny: Rozwój i rozbudowa bazy turystycznej na terenie gminy Wiązownica
Oś priorytetowa 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka <i>Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości (tylko dla MŚP)</i> <i>Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu</i> Oś priorytetowa 2. Infrastruktura techniczna <i>Infrastruktura komunikacyjna</i> Oś priorytetowa 3. Społeczeństwo informacyjne Oś priorytetowa 4. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom <i>Infrastruktura ochrony środowiska</i>		Oś priorytetowa 3. Społeczeństwo informacyjne Oś priorytetowa 5. Infrastruktura publiczna <i>Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej</i> <i>Infrastruktura sportowa i rekreacyjna</i> Oś priorytetowa 6. Turystyka i kultura		Oś priorytetowa 2. Infrastruktura techniczna <i>Infrastruktura komunikacyjna</i> <i>Infrastruktura energetyczna</i> Oś priorytetowa 4. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom <i>Infrastruktura ochrony środowiska</i> <i>Zachowanie oraz ochrona bioróżnorodności biologicznej i krajobrazowej</i> Oś priorytetowa 5. Infrastruktura publiczna Oś priorytetowa 6. Turystyka i kultura

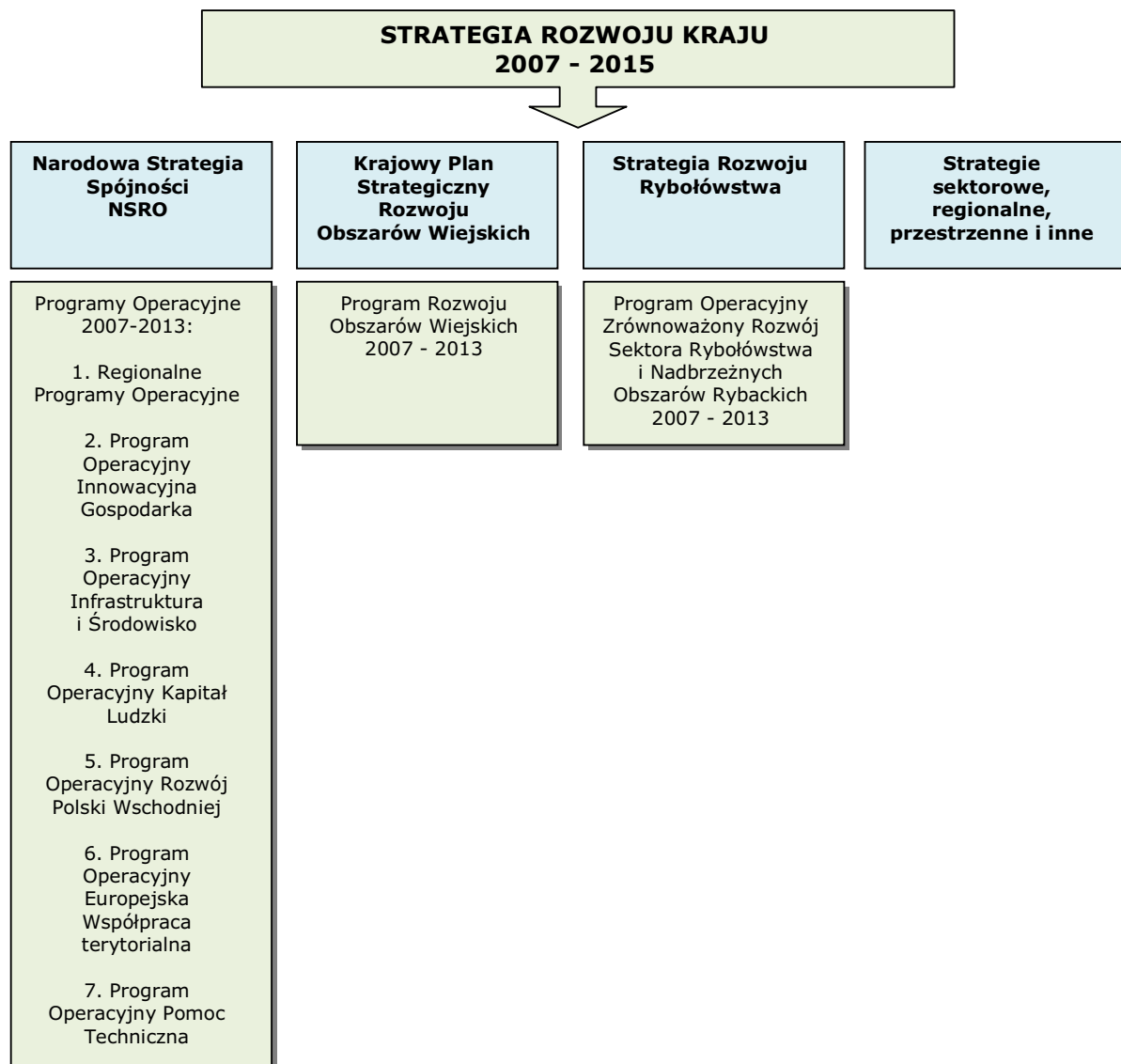
3.6.3 Strategia rozwoju kraju na lata 2007 – 2015

Głównym celem *Strategii rozwoju kraju* jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski rozumianego jako wzrost dochodów w sektorze gospodarstw domowych, ułatwienie dostępu do edukacji i szkoleń, co prowadzi do podwyższenia poziomu wykształcenia społeczeństwa, wzrostu zatrudnienia i wydajności pracy, a to z kolei skutkuje zarówno obniżeniem bezrobocia, jak i zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej oraz poprawą zdrowotności mieszkańców Polski. Dzięki realizacji strategii ulegnie poprawie stan poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli oraz zwiększy się możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej. Realizacja celów strategii ma wspierać ochronę środowiska. Aspekt prospołeczny strategii obejmuje również wsparcie uczestnictwa w życiu demokratycznym, kulturalnym i aktywności turystycznej obywateli, a także wsparcie przynależności do zintegrowanej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego. Podniesienie poziomu i jakości życia ma umożliwić polityka państwa pozwalająca na szybki, trwały rozwój gospodarczy w perspektywie długookresowej, oparty na rozwoju kapitału ludzkiego, zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju, oraz na uzyskanie stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych i środowiskowych zapewniających europejski poziom i jakość życia obywateli i rodzin w kraju i wspólnotach lokalnych. Priorytetami strategicznymi *Strategii rozwoju kraju* są:

- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki.
- Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej.
- Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.
- Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa.
- Rozwój obszarów wiejskich.
- Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Wymienione priorytety strategiczne i ich zadania realizowane będą w ramach uzgodnionych z Komisją Europejską *Podstaw Wsparcia Wspólnoty dla Polski w latach 2007-2013* i wdrażane będą m.in. za pomocą krajowych Programów Operacyjnych.

Wykres 20 Strategia rozwoju kraju w ujęciu schematycznym

Przyjęte w *Strategii rozwoju gminy Wiązownica na lata 2007-2020* cele strategiczne i wynikające z nich zadania są zgodne z założeniami polityki regionalnej województwa oraz priorytetami *Strategii rozwoju kraju*. Oznacza to, iż przyjmując niniejszą strategię, gmina Wiązownica może liczyć na wsparcie finansowe zarówno w ramach programów krajowych, jak i poszczególnych programów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej.

Wykres 21 Potencjalne możliwości finansowania realizacji Strategii gminy Wiązownica w ramach osi priorytetowych Programów Operacyjnych na lata 2007 – 2013

Strategia rozwoju gminy Wiązownica

Potencjalne możliwości finansowania realizacji Strategii Gminy Wiązownica w ramach osi priorytetowych Programów Operacyjnych 2007-2013			
Cel operacyjny: Ciągły rozwój infrastruktury wodno-ściekowej na terenie gminy.	Cel operacyjny: Poprawa stanu i modernizacja infrastruktury energetycznej.	Cel operacyjny: Sprawny system transportu wewnętrznego	Cel operacyjny: Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko Oś priorytetowa I: Gospodarka wodno-ściekowa Oś priorytetowa II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko Oś priorytetowa IX: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej Oś priorytetowa IV: Infrastruktura transportowa	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Oś 4 LEADER
Cel operacyjny: Infrastruktura konieczna dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego	Cel operacyjny: Rozwój i rozbudowa bazy turystycznej na terenie gminy Wiązownica	Cel operacyjny: Wykorzystanie walorów turystycznych gminy do promowania jej oferty kulturalnej	Cel operacyjny: Rozbudowa bazy społeczno – publicznej gminy
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka Oś priorytetowa 8. Społeczeństwo informacyjne - zwiększanie innowacyjności gospodarki Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej Oś priorytetowa II: Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej Oś priorytetowa V: Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 4 LEADER	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej Oś priorytetowa V: Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 4 LEADER	Program Operacyjny Kapitał Ludzki Priorytet I: Zatrudnienie i integracja społeczna Priorytet V: Dobre rządzenie Priorytet VI: Rynek pracy otwarty dla wszystkich Priorytet VII: Promocja integracji społecznej Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 4 LEADER
Cel operacyjny: Rozwój oferty edukacyjnej, opiekuńczej i wychowawczej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz modernizacja placówek edukacyjno-kulturalnych oraz ich doposażenie w sprzęt dydaktyczny i naukowy	Cel operacyjny: Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa	Cel operacyjny: Rozwój rolnictwa ekologicznego	
Program Operacyjny Kapitał Ludzki Priorytet III: Wysoka jakość systemu oświaty Priorytet IX: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego Oś 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich Oś 4 LEADER	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego Oś 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Oś 4 LEADER	

3.7 Harmonogram realizacji strategii

Proponowany harmonogram realizacji *Strategii rozwoju gminy Wiązownica*:

LP.	ZADANIE	TERMIN
1.	Opracowanie <i>Strategii rozwoju gminy Wiązownica na lata 2007-2020</i> wraz z <i>Wieloletnim planem inwestycyjnym na lata 2007 - 2015</i>	Sierpień – Grudzień 2007
2.	Przyjęcie <i>Strategii rozwoju gminy Wiązownica na lata 2007-2020</i> wraz z <i>Wieloletnim planem inwestycyjnym na lata 2007 - 2015</i>	Styczeń 2007
3.	Powołanie zespołu ekspertów (Komisja ds. Strategii) koordynującego realizację strategii oraz planu dokonującego procedur uaktualniania i ocen skuteczności	Luty 2007
4.	Realizacja zadań objętych strategią – wg oddzielnych harmonogramów opracowywanych na każdy rok.	2008 -2020
5.	Realizacja zadań objętych planem – wg oddzielnych harmonogramów opracowywanych na każdy rok.	2008 - 2015
6.	Dokonywanie corocznych ocen skuteczności realizacji strategii	Grudzień: 2008 -2020
7.	Dokonywanie corocznych ocen skuteczności realizacji planu	Grudzień: 2008 - 2015
8.	Dokonywanie okresowych analiz uaktualnienie strategii	Grudzień: 2008 - 2020
9.	Dokonywanie okresowych analiz uaktualnienie planu	Grudzień: 2008 - 2015
10.	Opracowanie końcowego raportu oceniającego realizację planu ze względu na osiągnięte cele i zrealizowane zadania. Porównanie wielkości nakładów na realizację planu z uzyskanymi efektami oraz ocena stopnia realizacji planowanych inwestycji.	IV kwartał 2015
11.	Przyjęcie raportu z realizacji planu i prace przygotowawcze do sporządzenia nowego planu na lata następne	Grudzień 2015
12.	Opracowanie końcowego raportu oceniającego realizację strategii ze względu na osiągnięte cele i zrealizowane zadania.	IV kwartał 2020
13.	Przyjęcie raportu z realizacji strategii określenie warunków wyjściowych do opracowania strategii zrównoważonego rozwoju gminy Wiązownica na lata następne	Grudzień 2020

3.8 Ocena i monitoring strategii w latach 2007-2020

3.8.1 Założenia monitorowania strategii

Niezbędnym elementem każdej strategii jest monitoring, który polega na długookresowej obserwacji i kontroli zjawiska i jest przeprowadzany przez z góry określony czas. W dokumencie programowym jakim jest strategia rozwoju gminy zapisane są konkretne zadania, które aby mogły być prawidłowo zrealizowane muszą być także odpowiednio skontrolowane. Dobrze zaplanowany system monitoringu zapewni możliwość wczesnego wykrycia nieprawidłowości przy realizacji założonych celów czy wydatkowaniu funduszy oraz zabezpieczy ich terminowość. Dzięki temu możliwe stanie się określenie stopnia wdrożenia strategii jak również dokonanie odpowiednich zmian w jej zapisach.

Proces monitoringu strategii powinien rozpocząć się już w momencie przyjęcia, polega on na obserwacji etapów jej realizacji, a prawidłowo prowadzony, umożliwi stwierdzenie, czy strategia jest właściwie wdrażana oraz czy założenia, na których ją oparto, nie uległy zmianie. Monitoring pozwala sprawnie i elastycznie reagować na wszelkie zmiany, mogące wpłynąć na procesy wykonawcze i musi spełniać określone wymagania. Najważniejsze z nich to:

- oparcie procesów monitoringowych na jasnych kryteriach, które pozwalają na obiektywną ocenę przebiegu procesu realizacji strategii i zastosowanych instrumentów rozwoju,
- dostarczanie podstaw do podejmowania decyzji zarówno w kwestiach bieżących, jak i strategicznych.

W celu prowadzenia sprawnego monitoringu władze gminy powołają specjalną Komisję ds. Strategii, w skład której wchodzić będą między innymi osoby odpowiedzialne za realizację celów założonych w ramach wskazanych obszarów rozwoju. Pracę Komisji nadzorować będzie wójt gminy w porozumieniu z sołtysami.

Kluczową postacią w procesie realizacji i monitoringu strategii będzie Wójt, który kierując bieżącą działalnością urzędu będzie miał największy wpływ zarówno na sam proces opracowania strategii jak i w przyszłości na jej wdrażanie i realizację. Do najważniejszych zadań Wójta w zakresie zarządzania i monitoringu należałoby:

- bezpośredni nadzór nad wdrażaniem strategii,
- przewodniczenie Komisji ds. Strategii.

Poszczególne referaty Urzędu Gminy Wiązownica odpowiedzialne będą za realizację celów strategicznych.

Do głównych zadań Komisji ds. Strategii należeć będzie:

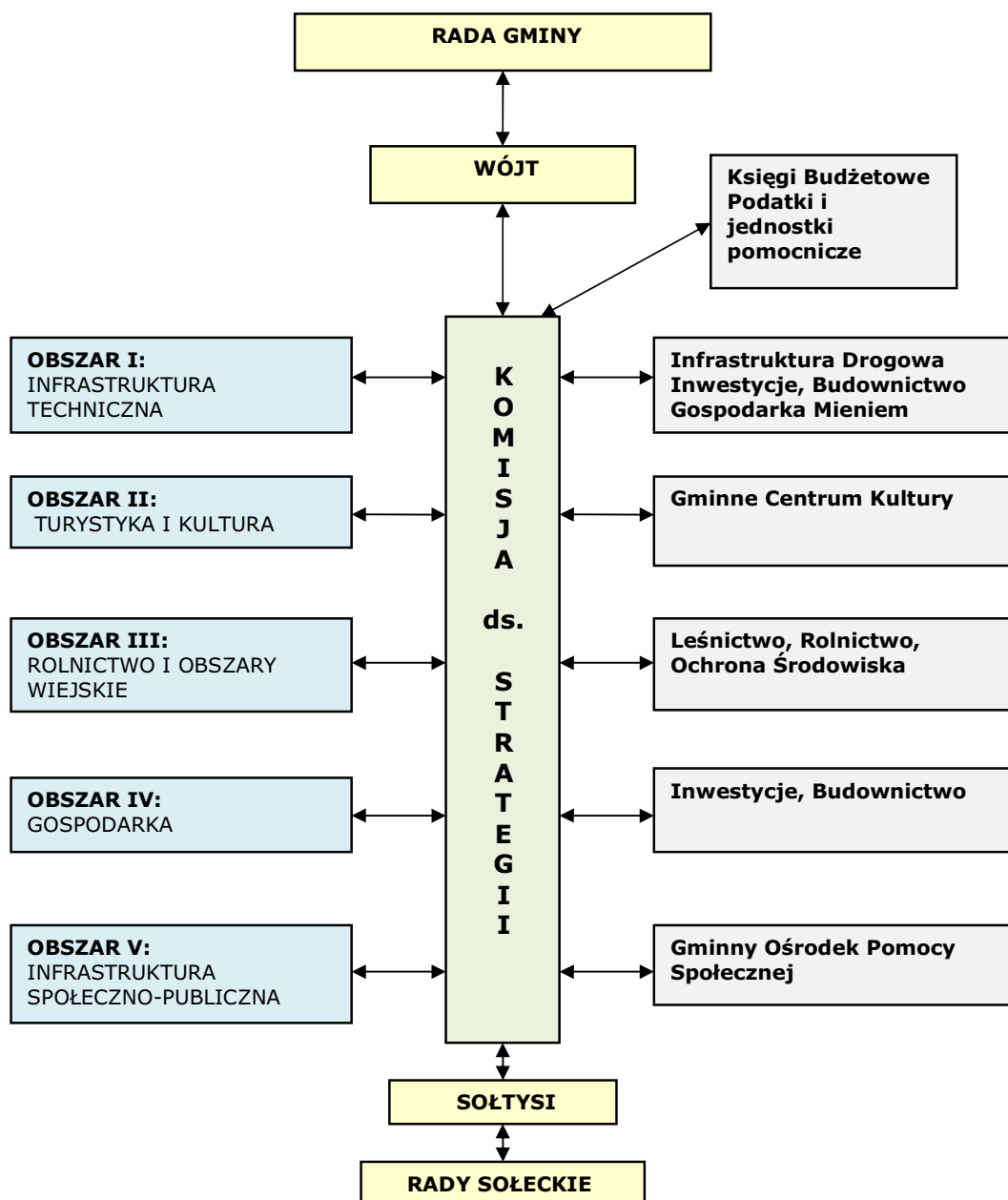
- bieżąca analiza stanu realizacji strategii,
- obserwacja uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających na realizację strategii,
- przekazywanie spostrzeżeń do banku danych,
- wypracowanie kryteriów oceny stanu realizacji strategii,
- zabezpieczanie źródeł finansowania w postaci stosownego zapisu w budżecie,
- opiniowanie stosownych umów partnerskich.

Ważnym elementem prawidłowej realizacji strategii jest jej aktualizacja, która umożliwia stwierdzenie, czy strategia realizowana jest planowo, a jej założenia nadal są aktualne. Uaktualnianie strategii powinno polegać na:

- analizowaniu raportów o sytuacji gospodarczej i społecznej gminy w sposób cykliczny,
- stałej kontroli i ocenie stanu środowiska przyrodniczego gminy i jej sąsiedztwa,
- sporządzaniu ekspertyz dla władz gminy dotyczących perspektyw rozwoju gminy,
- bieżącej kontroli stopnia realizacji strategii i informacji o efektach podejmowanych działań,
- aktualizacji danych dotyczących gminy m.in. aktualnej oferty turystycznej, rekreacyjnej, ofertach pracy, osobach bezrobotnych, formach pomocy, możliwościach edukacji, źródłach finansowania rozwoju i promocji gminy,
- stworzeniu systemu wczesnego ostrzegania o nieprawidłowościach w rozwoju gminy.

Proponowany poniżej schemat przydziela monitorowanie realizacji zadań z poszczególnych obszarów poszczególnym jednostkom organizacyjnym Urzędu Gminy Wiązownica. Monitoring obszaru „Infrastruktura techniczna” powierzony został osobom piastującym stanowiska związane z Infrastruktura Drogową, Inwestycjami, Budownictwem oraz Gospodarką Mieniem Komunalnym. Obszar „Turystyka i kultura” znajdzie się w kompetencjach pracowników Gminnego Centrum Kultury. Z kolei „Infrastruktura społeczno-publiczną” zajmą się pracownicy związani z oświatą oraz przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. „Rolnictwem i obszarami wiejskimi” zajmie się jednostka Leśnictwa, Rolnictwa, Ochrony Środowiska, natomiast „Gospodarkę” monitorować będą Inwestycje, Budownictwo. Funkcję kontrolną sprawować będzie Wójt wraz z Radą Gminy oraz sołtysi w porozumieniu z Radami Sołeckimi.

Wykres 22 Propozycja monitorowania realizacji strategii

3.8.2 Narzędzia oceny stopnia realizacji strategii

Monitoring realizacji *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Wiązownica* powinien być prowadzony na bieżąco w ciągu całego okresu na który przewidziana jest strategia. Monitoring jest to narzędzie, które ułatwi Komisji ds. Strategii przygotowanie raportu z bieżącej realizacji strategii. Kontrola realizacji zadań zawartych w strategii ma wykazać, czy gmina dąży w kierunku postawionych sobie celów strategicznych.

Aby ocenić przyjęte założenia należy przeanalizować dane statystyczne dotyczące sytuacji gminy, które powinny zostać ujęte w serie wskaźników, dzięki którym będzie można określić poziom wyjściowy oraz stopień osiągnięcia zakładanych celów. Wyniki w postaci wskaźników będące rezultatem realizacji założonych zadań mają duże znaczenie w procesie uzyskiwania poparcia społecznego w szczególności na etapie wprowadzania zmian w strategii w momencie jej aktualizacji.

Analiza poszczególnych wskaźników daje obraz sytuacji gminy i pozwala ocenić na ile podejmowane działania są zgodne są z założonymi celami. Nie należy oceniać pojedynczych wskaźników, lecz powinno się przeprowadzać analizę wskaźników łącznie gdyż interpretacja pojedynczego wskaźnika może dawać mylne, zbyt optymistyczne lub zbyt pesymistyczne wrażenie o stopniu zaawansowania i wdrażania strategii.

Poniżej zaprezentowano przykładową listę wskaźników, które mogą być wykorzystane w procesie monitoringu strategii zrównoważonego rozwoju gminy Wiązownica.

Tabela 21 Przykładowe wskaźniki wykorzystywane w procesie monitoringu strategii

OBSZAR STRATEGICZNY I: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
NAZWA WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA
Ilość wytwarzanych odpadów komunalno-bytowych na mieszkańca w skali roku	m ³ /rok
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska ogółem na 1 mieszkańca	zł
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w tym wydatki bieżące jednostek budżetowych na 1 mieszkańca	zł
Ścieki komunalne oczyszczane w ogólnej ilości wytwarzanego ścieku	%
Ścieki komunalne nieoczyszczane w ogólnej ilości wytwarzanego ścieku	%
Udział ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię do ludności, ogółem	%
Liczba zmodernizowanych dróg gminnych	km
Wydatki na drogi publiczne na 1 mieszkańca	zł
Długość dróg publicznych o nawierzchni utwardzonej	km
Zużycie wody z sieci wodociągowej przez jednego mieszkańca	[dm ³ /rok/osobę]
Liczba czynnych przyłączy sieci wodociągowej	szt.

Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w gminie do ludności ogółem	%
Ogólna długość sieci wodociągowej na terenie gminy	km
Długość sieci kanalizacyjnej	km
Liczba czynnych przyłączy sieci kanalizacyjnej	szt.
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w gminie do ludności ogółem	%
Długość sieci gazowej	km
Liczba budynków podłączonych do sieci gazowej	szt.
Liczba czynnych przyłączy sieci gazowej	szt.
Udział ludności korzystającej z sieci gazowej w gminie do ludności ogółem	%
Liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci telefonii stacjonarnej	szt.
Liczba gospodarstw domowych z dostępem do bezprzewodowej sieci internetowej	szt.
OBSZAR STRATEGICZNY II: TURYSTYKA I KULTURA	
NAZWA WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA
Miejsca noclegowe agroturystyczne na 1000 mieszkańców	szt.
Udzielone noclegi na 1000 mieszkańców	szt.
Dochody budżetu gminy z turystyki i agroturystyki na 1 mieszkańca	zł
Liczba turystów krajowych odwiedzających gminę w skali roku	osoba
Liczba turystów zagranicznych odwiedzających gminę w skali roku	osoba
Liczba stałych miejsc pracy w obszarze turystyki i agroturystyki	etat
Liczba sezonowych miejsc pracy w obszarze turystyki i agroturystyki	etat
Liczba imprez skierowanych bezpośrednio do turystów	szt.
Liczba nowo wytyczonych szlaków turystycznych	szt.
Liczba nowo powstałych obiektów rekreacyjno - sportowych	szt.
OBSZAR STRATEGICZNY III: ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE	
NAZWA WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA
Udział powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych w powierzchni użytków rolnych ogółem	%
Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych	%
Udział pracujących w sektorze rolniczym w ogólnej liczbie pracujących	%
Udział powierzchni pozostałych gruntów i nieużytków w powierzchni gminy	%
Wydatki na rolnictwo i leśnictwo ogółem na 1 mieszkańca	zł
Wydatki na rolnictwo i leśnictwo w tym wydatki bieżące jednostek budżetowych na 1 mieszkańca	zł
Odnowienia leśne i zalesienia do ogólnej powierzchni lasu na terenie gminy	%
Liczba produktów markowych gminy (rolnych, żywnościowych)	szt.
Liczba stworzonych grup producenckich	szt.
Liczba zrzeszonych rolników w grupach producenckich	osoba
Nakłady na tworzenie warunków do rozwoju specjalizacji produkcji rolnej	zł

Stopień wykorzystania gleb niskiej jakości do uprawy roślin energetycznych	ha
OBSZAR STRATEGICZNY IV: GOSPODARKA	
NAZWA WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA
Wysokość ulg w zakresie kosztów dla nowych przedsiębiorców	zł
Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw	szt.
Struktura przedsiębiorstw na terenie gminy	szt.
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	szt.
Powierzchnia terenów uzbrojonych i przygotowanych pod inwestycje	ha
Kwota pozabudżetowego wsparcia finansowego dla przedsiębiorców i osób prowadzących działalność rolniczą	zł
Udział jednostek gospodarczych sektora prywatnego w stosunku do ogółu	%
Udział pracujących w sektorze usług rynkowych w ogólnej liczbie pracujących	%
Udział pracujących w usługach	%
Udział pracujących w sektorze przemysłowym w ogólnej liczbie pracujących	%
Udział pracujących w sektorze prywatnym w ogólnej liczbie pracujących	%
Stopa zatrudnienia - liczba pracujących na 1 000 mieszkańców	%
Ogólny wskaźnik aktywności zawodowej – udział czynnych zawodowo w ludności w wieku 17 lat i więcej	%
Udział osób fizycznych w liczbie jednostek ogółem sektora prywatnego	%
Udział osób fizycznych w liczbie jednostek ogółem	%
Udział jednostek z sekcji rolnictwa i leśnictwa w liczbie jednostek ogółem	%
Udział jednostek z sekcji przetwórstwa przemysłowego w liczbie jednostek ogółem	%
Udział jednostek z sekcji przetwórstwa rolno-spożywczego w liczbie jednostek ogółem	%
Udział jednostek z sekcji budownictwa w liczbie jednostek ogółem	%
Udział pracujących w sektorze rolniczym w ogólnej liczbie pracujących	%
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem	%
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem	%
Udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%
Liczba punktów konsultacyjno-doradczych dla mieszkańców	szt.
OBSZAR STRATEGICZNY V: INFRASTRUKTURA SPOŁECZNO-PUBLICZNA	
NAZWA WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA
Liczba nauczycieli kształcących z zakresu języków obcych	osoba
Liczba nowych placówek oświatowych na terenie gminy	szt.
Liczba zmodernizowanych placówek oświatowych	szt.
Liczba nowopowstałych boisk przyszkolnych	szt.

Liczba dzieci w przedszkolach	osoba
Liczba dzieci w przedszkolach na 1 nauczyciela	osoba
Liczba uczniów na jednego nauczyciela w szkołach podstawowych	osoba
Absolwenci szkół podstawowych i gimnazjalnych na 1000 mieszkańców	osoba
Wydatki na szkoły podstawowe na 1 mieszkańca	zł
Wydatki na dowożenie uczniów do szkół na 1 mieszkańca	zł
Wydatki na przedszkola na 1 mieszkańca	zł
Liczba uczniów na jednego nauczyciela w gimnazjach	osoba
Liczba programów aktywizujących bezrobotnych	szt.
Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy	osoba
Wysokość pomocy materialnej skierowanej do najuboższej części mieszkańców gminy	zł
Liczba programów aktywizujących mieszkańców gminy w zakresie sportu i rekreacji	szt.
Liczba nowopowstałej infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.
Nakłady na rozwój klubów sportowych działających na terenie gminy	zł
Nakłady skierowane na polepszenie infrastruktury rekreacyjno-sportowej	zł
Wydatki na kulturę fizyczną i sport ogółem na 1 mieszkańca	zł
Liczba uczniów korzystających z obiektów sportowych na terenie gminy	osoba
Liczba imprez sportowych na terenie gminy w skali roku	szt.
Liczba imprez kulturalnych na terenie gminy	szt.
Wydatki na ośrodki kultury, świetlice i kluby na 1 mieszkańca	zł
Liczba imprez kulturalnych w skali roku	szt.
Liczba uczestników imprez kulturalnych w skali roku	osoba
Wydatki na ochronę zdrowia ogółem na 1 mieszkańca	zł
Liczba mieszkańców na 1 lekarza- specjalistę	osoba
Wydatki na opiekę społeczną ogółem na 1 mieszkańca	zł
Liczba programów oświatowo-wychowawczych przeciwdziałającym patologiom społecznym	szt.
Liczba przestępstw ogółem na terenie gminy w skali roku	szt.
Liczba zdarzeń drogowych ogółem na terenie gminy w skali roku	zdarzenie drogowe
Nakłady skierowane na zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy	zł
Liczba gospodarstw domowych z dostępem do bezprzewodowej sieci internetowej	szt.
Liczba systemów informatycznych ułatwiających załatwianie spraw administracyjnych w Urzędzie Gminy	szt.
Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy	szt.

Narzędziem, które także służyć może do oceny rezultatów realizacji strategii jest porównanie osiąganych wyników z innymi gminami. Porównanie efektów działalności gminy z podobnymi wielkościami i gospodarczo gminami z powiatu jarosławskiego lub

województwa podkarpackiego może pomóc w zidentyfikowaniu obszarów, w których realizacja wyznaczonych zadań jest niezadowalająca.

Dla skutecznego prowadzenia monitoringu potrzebne jest gromadzenie i analizowanie danych takich jak współczynniki ekonomiczne, trendy rozwojowe czy struktura wydatków i inwestycji.

W przypadku analizy zadań inwestycyjnych należy wziąć pod uwagę fakt, iż informacje zawarte w wieloletnim planie inwestycyjnym dotyczące przedsięwzięć, inwestycji i projektów nie będą dokładne, gdyż podczas sporządzania dokumentu opierano się jedynie na przewidywanych danych a przygotowana dla nich prognoza finansowa odnosić się będzie jedynie do kosztów szacunkowych, w stosunku do możliwości finansowych gminy. Całość kosztów związanych z realizacją strategii jest niemożliwa do określenia, bowiem składają się na nią także budżety innych jednostek terytorialnych, fundusze zewnętrzne i praca osób zaangażowanych w rozwój gminy.

W harmonogramie realizacji strategii zaproponowano coroczne zestawianie wszystkich wskaźników monitoringowych zastosowanych przy kontroli realizacji strategii w formie raportu monitoringowego. Raport sporządzany miały być przez referaty Urzędu Gminy Wiązownica odpowiedzialne za realizację działań w poszczególnych obszarach rozwojowych. Wraz z zestawieniem wskaźników analizowany byłby również stopień realizacji zadań zawartych w strategii. Analizę przeprowadzałyby Komisja ds. Strategii na podstawie raportu monitoringowego. Strategia rozwoju gminy jest dokumentem otwartym z możliwością jego sukcesywnego uzupełniania, do którego należy wprowadzać nowe potrzeby gminy biorąc pod uwagę aktualną sytuację.

4. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY GMINY WIĄZOWNICA

Głównym celem *Wieloletniego planu inwestycyjnego gminy Wiązownica na lata 2007 - 2015* jest określenie ścieżki finansowania przedsięwzięć z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym oraz zidentyfikowanie i rozpoczęcie działań służących pozyskiwaniu środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych. Plan pozwala na ocenę możliwości finansowych gminy i pomaga w wyborze priorytetowych inwestycji.

Proces aktualizacji *Wieloletniego planu inwestycyjnego gminy Wiązownica* spełniał następujące kryteria:

1. Uwzględnienie ciągłości procesu planowania inwestycyjnego:
 - analiza zadań zrealizowanych,
 - analiza barier w realizacji zadań inwestycyjnych,
 - identyfikacja nowych zadań inwestycyjnych planowanych do realizacji na lata 2007-2015.
2. Dostosowanie zadań inwestycyjnych do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych:
 - wymogi funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
 - założenia planów rozwoju na szczeblu krajowym,
 - założenia planów rozwoju na szczeblu regionalnym.

4.1 Lista zadań inwestycyjnych na lata 2007-2015

Okres realizacji planu przyjęto na lata 2007-2015, zatem wyznacza on zadania na kolejny okres programowania budżetu Unii Europejskiej lata 2007-2013. Zgodnie z zasadą „n+2” projekty unijne zakontraktowane do końca 2013 r. mogą być realizowane do końca 2015 r. Plan jest dokumentem, mającym ułatwić władzom gminy określenie zadań do realizacji w ramach funduszy Unii Europejskiej oraz przygotowanie kolejnych budżetów gminy. Władze gminy zdecydowały się na wyznaczenie zadań inwestycyjnych w dwóch etapach: pierwszy etap to lata 2007-2015, natomiast drugi etap to dodatkowe prognozowane zadania na lata 2016-2020, które gmina uważa za ważne dla rozwoju społecznego i gospodarczego, jednak ze względu na założenie, iż *Wieloletni plan inwestycyjny* obejmował będzie lata 2007-2015, zadania te nie zostały włączone do planu.

Poniższy *Wieloletni plan inwestycyjny* obejmuje zestawienie planowanych przez gminę zadań inwestycyjnych w ujęciu rzeczowym, finansowym i czasowym. Tabela w szczegółowy sposób prezentuje poszczególne działania, które będą realizowane przez

gminę Wiązownica do 2015 roku. Dla poszczególnych działań określono również szacunkową wartość inwestycji.

Inwestycje zaprezentowanych poniżej ma realne szanse na otrzymanie dofinansowania ze środków unijnych.

Tabela 22 Harmonogram rzeczowo-finansowy zadań inwestycyjnych gminy Wiązownica - I etap: lata 2007-2015

Lp.	Nazwa zadania	Programy Pomocowe UE	Okres realizacji	Szacunkowa wartość zadania (PLN)	Środki z budżetu gminy (PLN)	Udział procentowy gminy (%)
1	Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Szówsku	RPO WP	2007-2008	2 386 953,74	1 193 476,87	50
2	Nadbudowa budynku Szkoły Podstawowej w Zapałowie z przeznaczeniem na potrzeby Gimnazjum	RPO WP	2007	215 063,03	107 531,52	50
3	Budowa budynku dydaktycznego Gimnazjum w Wiązownicy	RPO WP	2007	995 227,12	497 613,56	50
4	Budowa drogi gminnej Radawa - Cetula	RPO WP	2009	1 500 000,00	600 000,00	40
5	Przebudowa dachu nad salą gimnastyczną przy Szkole Podstawowej w Zapałowie	RPO WP	2008	80 000,00	40 000,00	50
6	Odwodnienie i odwilgocenie budynku Szkoły Podstawowej w m. Piwoda	RPO WP	2008	30 000,00	15 000,00	50
7	Budowa mechaniczno - biologicznej oczyszczalni ścieków w m. Wiązownica - I etap	PROW	2009-2010	4 000 000,00	1 600 000,00	40
8	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Wiązownica - II etap	RPO WP	2009	2 500 000,00	1 000 000,00	40
9	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Piwoda, Ryszkowa Wola, Zapałów	RPO WP	2009-2011	10 800 000,00	4 320 000,00	40
10	Przebudowa dróg gminnych w m. Wiązownica	RPO WP	2010	300 000,00	75 000,00	25
11	Przebudowa dróg gminnych w m. Piwoda (Zagumienna, Za rzeką)	RPO WP	2010	200 000,00	50 000,00	25
12	Budowa mechaniczno - biologicznej oczyszczalni ścieków w m. Wiązownica - II etap	RPO WP, PROW	2011	1 500 000,00	600 000,00	40
13	Kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej - centrum wsi Szówsko	PROW	2009	650 000,00	162 500,00	25

14	Kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej - centrum wsi Wiązownica	PROW	2010	650 000,00	162 500,00	25
15	Przebudowa dróg gminnych w m. Szówsko	RPO WP	2011	400 000,00	100 000,00	25
16	Rozbudowa i przebudowa obiektów na terenie Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w m. Radawa. - budowa stacji uzdatniania wody na potrzeby kąpieliska wraz z przelewami wody odpływowej, - budowa plenerowego amfiteatru, - modernizacja śluzy i elektrowni wodnej.	PROW	2008-2010	650 000,00	162 500,00	25
17	Rozwój usług publicznych on-line w Gminie Wiązownica - rozbudowa sieci teleinformatycznej w urzędzie gminy, w tym utworzenie systemu podpisu elektronicznego, - zakup i wdrożenie systemu elektronicznego obiegu dokumentów, - utworzenie zewnętrznego portalu celem udostępnienia usług urzędu dla ludności.	RPO WP	2008-2009	200 000,00	50 000,00	25
18	Rozbudowa i przebudowa ujęcia i stacji uzdatniania wody w m. Piwoda	RPO WP PROW	2010-2011	800 000,00	200 000,00	25
19	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Nielepkowice i Manasterz	RPO WP	2011-2012	7 000 000,00	1 750 000,00	25
20	Przebudowa budynku Szkoły Podstawowej wraz z zagospodarowaniem placu szkolnego w Wiązownicy	RPO WP	2009	600 000,00	300 000,00	50
21	Przebudowa budynku oraz systemu grzewczego Szkoły Podstawowej w Ryszkowej Woli	RPO WP	2011	200 000,00	50 000,00	25
22	Budowa wielofunkcyjnego stadionu w m. Wiązownica - I etap	RPO WP	2009-2010	1 000 000,00	250 000,00	25
23	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Cetula i Radawa	RPO WP	2012-2013	6 000 000,00	1 500 000,00	25

24	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Surmaczówka	RPO WP	2013-2014	700 000,00	175 000,00	25
25	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Wólka Zapałowska	RPO WP	2014-2015	800 000,00	200 000,00	25
26	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Mołodycz	RPO WP	2014-2015	2 000 000	500 000	25

Tabela 23 Harmonogram rzeczowo-finansowy zadań inwestycyjnych gminy Wiązownica - II etap: lata 2014-2020

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Szacunkowa wartość (PLN)
1	Budowa stadionu wielofunkcyjnego w m. Wiązownica - II etap	1 500 000,00
2	Budowa sieci wodociągowych na terenach rekreacyjnych w m. Radawa	400 000,00
3	Budowa drogi gminnej Ryszkowa Wola - Cetula	1 000 000,00
4	Budowa drogi gminnej Radawa - Manasterz	1 500 000,00
5	Rozbudowa oświetlenia ulicznego we wszystkich miejscowościach gminy.	2 000 000,00
6	Urządzanie placów zabaw dla dzieci we wszystkich miejscowościach gminy	200 000,00
7	Uzbrajanie terenów pod działalność gospodarczą w m. Szówsko	1 000 000,00
8	Uzbrajanie terenów pod zabudowę mieszkalną w m. Wiązownica	1 200 000,00
9	Budowa ciągów komunikacji pieszej, dróg i parkingów w m. Radawa	500 000,00

4.2 Harmonogram realizacji zadań inwestycyjnych na lata 2007-2015

Lp.	Nazwa zadania	Harmonogram realizacji	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Szówsku.	2007-2008									
2	Nadbudowa budynku Szkoły Podstawowej w Zapałowie z przeznaczeniem na potrzeby Gimnazjum.	2007									
3	Budowa budynku dydaktycznego Gimnazjum w Wiązownicy	2007									
4	Budowa drogi gminnej Radawa - Cetula	2009									
5	Przebudowa dachu nad salą gimnastyczną przy Szkole Podstawowej w Zapałowie.	2008									
6	Odwodnienie i odwilgocenie budynku Szkoły Podstawowej w m. Piwoda.	2008									
7	Budowa mechaniczno - biologicznej oczyszczalni ścieków w m. Wiązownica - I etap.	2009-2010									
8	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Wiązownica - II etap	2009									
9	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Piwoda , Ryszkowa Wola , Zapałów	2009-2011									
10	Przebudowa dróg gminnych w m. Wiązownica	2010									
11	Przebudowa dróg gminnych w m. Piwoda / Zagumienna , Za rzeką /	2010									
12	Budowa mechaniczno - biologicznej oczyszczalni ścieków w m. Wiązownica - II etap.	2011									
13	Kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej - centrum wsi Szówsko	2009									
14	Kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej - centrum wsi Wiązownica	2010									
15	Przebudowa dróg gminnych w m. Szówsko	2011									

16	Rozbudowa i przebudowa obiektów na terenie Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w m. Radawa. - budowa stacji uzdatniania wody na potrzeby kąpieliska wraz z przelewami wody odpływowej , - budowa plenerowego amfiteatru, - modernizacja śluzy i elektrowni wodnej,	2008-2010										
17	Rozwój usług publicznych on-line w Gminie Wiązownica - rozbudowa sieci teleinformatycznej w urzędzie gminy , w tym utworzenie systemu podpisu elektronicznego, - zakup i wdrożenie systemu elektronicznego obiegu dokumentów, - utworzenie zewnętrznego portalu celem udostępnienia usług urzędu dla ludności,	2008-2009										
18	Rozbudowa i przebudowa ujęcia i stacji uzdatniania wody w m. Piwoda	2010-2011										
19	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Nielepkowice i Manasterz	2011-2012										
20	Przebudowa budynku Szkoły Podstawowej wraz z zagospodarowaniem placu szkolnego w Wiązownicy	2009										
21	Przebudowa budynku oraz systemu grzewczego Szkoły Podstawowej w Ryszkowej Woli	2011										
22	Budowa wielofunkcyjnego stadionu w m. Wiązownica - I etap	2009-2010										
23	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Cetuła i Radawa.	2012-2013										
24	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Surmaczówka	2013-2014										
25	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Wólka Zapalowska	2014-2015										

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Ankieta potrzeb rozwojowych Gminy Wiązownica

ANKIETA POTRZEB ROZWOJOWYCH GMINY WIĄZOWNICA

1. Wymień najważniejsze problemy do rozwiązania w gminie Wiązownica, wg stopnia ważności na najbliższe 6 lat.

1. Rozwój turystyki w gminie.	☐
TAK	☐
NIE
2. Modernizacje ciągów komunikacyjnych w gminie.	☐
TAK	☐
NIE
3. Polepszenie sytuacji opieki zdrowotnej mieszkańców.	☐
TAK	☐
NIE
4. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej z oczyszczalniami ścieków.	☐
TAK	☐
NIE
5. Modernizacja zbiornika retencyjnych w Radawie do celów rekreacyjnych i energetycznych.	☐
TAK	☐
NIE
6. Rozwój rolnictwa ekologicznego.	☐
TAK	☐
NIE
7. Rozwój energetyki odnawialnej.	☐
TAK	☐
NIE

Krótkie scharakteryzowanie odpowiedzi:

.....
.....

2. Czy Państwa zdaniem właściwe wykorzystywane są na terenie gminy zasoby:

a) <i>produkcyjne (przemysł i usługi)</i>		
◆ mała liczba zakładów pracy, w którym społeczeństwo lokalne mogłoby być zatrudniane,	☐
TAK	☐
NIE
◆ słabo rozwinięty sektor usług, niedostatecznie zaspokajający codzienne potrzeby społeczeństwa,	☐
TAK	☐
NIE
◆ małe zasoby przemysłowe, brak inwestorów zewnętrznych,	☐
TAK	☐
NIE
b) <i>gruntów</i>		
◆ niedostateczne wykorzystanie gruntów rolnych,	☐
TAK	☐
NIE
◆ niedostateczne wykorzystanie obszarów leśnych,	☐
TAK	☐
NIE

◆ problem rynku zbytu dla płodów rolnych,	☐
TAK	☐
NIE
◆ niewykorzystana możliwość produkcji żywności ekologicznej,	☐
TAK	☐
NIE
c) <i>wynikające z ogólnego położenia gminy i zasobów naturalnych</i>	☐
TAK	☐
NIE
◆ niewystarczające wykorzystanie zasobów naturalnych i turystycznych (zbiornik w Radawie, walory przyrodnicze, powietrze bogate w jod),		
◆ w niewielkim stopniu rozwinięta infrastruktura turystyczna uniemożliwia odpowiednie wykorzystanie walorów krajoznawczych i turystycznych,	☐
TAK	☐
NIE

Krótkie scharakteryzowanie odpowiedzi:

.....

3. Jakie możliwości rozwojowe widzieliby Państwo dla swojej gminy?

◆ Rozwój sektora rolno - spożywczego i przetwórstwa,	☐
TAK	☐
NIE
◆ Rozwój infrastruktury turystycznej,	☐
TAK	☐
NIE
◆ Pozyskiwanie inwestorów,	☐
TAK	☐
NIE
◆ Rozwój energetyki odnawialnej,	☐
TAK	☐
NIE
◆ Rozwój działalności usługowej na terenie gminy (zasięg lokalny i ponad lokalny - okoliczne miasta),	☐
TAK	☐
NIE

Krótkie scharakteryzowanie odpowiedzi:

.....

4. Jakie problemy społeczne i związane z infrastrukturą publiczną w gminie uważasz za wymagające najpilniejszego rozwiązania?

◆ Bezrobocie, szczególnie wśród ludzi młodych,	☐
TAK	☐
NIE
◆ Zubożenie społeczeństwa,	☐
TAK	☐
NIE
◆ Niezadawalające wyposażenie szkół w nowoczesne środki dydaktyczne,	☐
TAK	☐
NIE

Krótkie scharakteryzowanie odpowiedzi:

.....
.....

5. Jakie Państwa zdaniem kierunki rozwoju i modernizacji terenów gminy Wiązownica powinny być priorytetowe w trakcie pozyskiwania funduszy unijnych?

Proszę uporządkować w kolejności od najważniejszych do najmniej ważnych nadając kolejne liczby (1 – najważniejszy), w przypadku własnych propozycji proszę o dopisanie ich poniżej.

- Skanalizowanie terenów gminy,
- Oczyszczalnie ścieków,
- Zaplecza informatyczne – ogólnodostępny internet,
- Poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych,
- Inwestycje mające na celu rozbudowę i promocję walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy,
- Modernizacja i rozbudowa zbiornika wodnego w Radawie,
- Doposażenie szkół w nowoczesne środki dydaktyczne,
- Inwestycje w infrastrukturę sportową,
- Modernizacja budynków użyteczności publicznej (np. Urząd Gminy),
-
-

Krótkie scharakteryzowanie odpowiedzi:

.....
.....

DANE OSOBY ANKIETOWANEJ	
Ankiety są anonimowe, a poniższe informacje potrzebne są ze względów badawczych	
PŁEĆ ☐ mężczyzna ☐ kobieta	ZAWÓD
WIEK ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ powyżej 66 lat	
GMINA	

Załącznik 2. Ankieta uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie i rozwój gminy Wiązownica

ANKIETA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH WPŁYWAJĄCYCH NA FUNKCJONOWANIE I ROZWÓJ GMINY WIĄZOWNICA

Skala ocen: 2 -5 (2 - najslabsza, 5 - najlepsza)
Trend: ↗ - wzrost, ↘ - regres, → - stabilizacja

Lp.	Pytanie	Ocena	Trend
SFERA SPOŁECZNA			
1.	Kwalifikacje zawodowe ludności		
2.	Wykorzystanie potencjału ludzkiego		
3.	Poziom wykształcenia ludności		
4.	Poziom dochodów		
5.	Integracja gminy		
6.	Wielkość zatrudnienia poza rolnictwem		
7.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem		
8.	Możliwości doskonalenia(przekwalifikowania) zawodowego		
9.	Zatrudnienie w rolnictwie		
10.	Stan placówek oświatowo - wychowawczych		
11.	Dostęp do szkolnictwa ponadpodstawowego		
12.	Zachowanie porządku i bezpieczeństwa publicznego		
13.	Ilość placówek służby zdrowia i opieki społecznej		
14.	Jakość i dostępność świadczeń medycznych		
15.	Jakość świadczeń medycznych		
16.	Zabytki kultury materialnej		
17.	Stopień rozwoju infrastruktury kulturalnej		
18.	Stopień dbałości o dobra kultury		
19.	Stopień rozwoju infrastruktury rekreacyjnej		
POŁOŻENIE – ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE			
1.	Lokalizacja gminy		
2.	Możliwości rozbudowy obiektów użyteczności publicznej		
3.	Budownictwo indywidualne		
4.	Połączenia komunikacyjne wewnątrz gminy		
5.	Połączenia komunikacyjne z otoczeniem zewnętrznym		
6.	Związki funkcjonalne gminy z aglomeracjami miejskimi województwa		
7.	Stan środowiska naturalnego		
8.	Dbalność o środowisko naturalne		
9.	Jakość gleb		
10.	Walory turystyczno - krajobrazowe		
GOSPODARKA I ROLNICTWO			
1.	Struktura własności gospodarstw rolnych		
2.	Struktura wielkości gospodarstw rolnych		
3.	Rynki zbytu płodów rolnych		
4.	Baza przetwórcza dla rolnictwa		
5.	Lokalizacja zakładów przemysłowych		
6.	Ilość i poziom placówek usługowo - handlowych		
7.	Zasoby siły roboczej		
8.	Wizerunek gminy		
9.	Promocja gminy		

10	Podejście do lokalnego rozwoju gospodarczego		
11	Możliwości pozyskania kapitału zewnętrznego		
12	Dostęp do placówek bankowych i kredytów		
13	Dostęp do informacji o instytucjach wspierających rozwój gospodarczy		
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA			
1.	Sieć i jakość dróg		
2.	Sieć elektryczna		
3.	Sieć wodna		
4.	Sieć kanalizacyjna		
5.	Sieć telekomunikacyjna		
6.	Sieć gazowa		
TURYSTYKA			
1.	Stopień wykorzystania możliwości rekreacyjnych zbiornika wodnego w Radawie		
2.	Baza hotelowo - gastronomiczna,		
3.	Gospodarstwa agroturystyczne		
4.	Oferty wypoczynkowe		

DANE OSOBY ANKIETOWANEJ	
Ankiety są anonimowe, a poniższe informacje potrzebne są ze względów badawczych	
<p>PŁEĆ</p> ☐ mężczyzna ☐ kobieta	<p>ZAWÓD</p>
<p>WIEK</p> ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ powyżej 66 lat	
<p>GMINA</p>	